0380_05/NGB GYMN 23/11/2005 15:17

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μαρία Γαβριηλίδου Παναγιώτης Εμμανουηλίδης Έλλη Πετρίδου-Εμμανουηλίδου

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

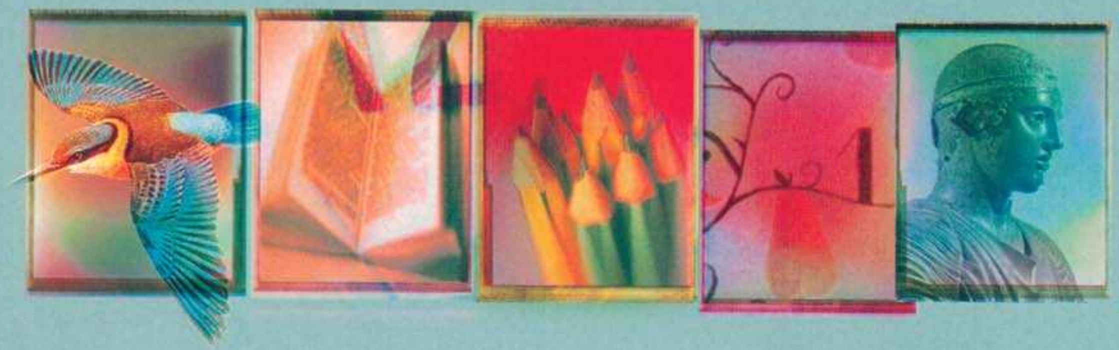

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ 75% ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΚΑΙ 25% ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

ISBN 960-06-1920-4

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ
Μαρία Γαβριηλίδου, *Γλωσσολόγος, Ερευνήτρια του Ι.Ε.Λ.*
Παναγιώτης Εμμανουηλίδης, *Φιλόλογος*
Έλλη Πετρίδου-Εμμανουηλίδου, *Φιλόλογος*

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ
Σταύρος Καμαρούδης, *Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Δ. Μακεδονίας*
Ζαφειρούλα Καγκαλίδου, *Σχολική Σύμβουλος*
Παναγιώτα Χατζηθεοχάρους, *Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ
Αικατερίνη Βερούτσου, *Εικονογράφος-Σκιτσογράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Μαρία Αλιφεροπούλου, *Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ
Χριστίνα Αργυροπούλου, *Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ
Μιχαήλ Κατσιμπάρδης, *Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*

ΕΞΩΦΥΛΛΟ
Γεώργιος Χαρβαλιάς, *Ζωγράφος*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Γ' Κ.Π.Σ. / **ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ** / **Ενέργεια 2.2.1** / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μαρία Γαβριηλίδου   Παναγιώτης Εμμανουηλίδης
Έλλη Πετρίδου-Εμμανουηλίδου

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ   ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Περιεχόμενα

1η ΕΝΟΤΗΤΑ **Από τον τόπο μου σ' όλη την Ελλάδα**
(Ταξίδια, περιηγήσεις, γνωριμία με ανθρώπους, έθιμα-πολιτισμό) 7

2η ΕΝΟΤΗΤΑ **Ζούμε με την οικογένεια** 17

3η ΕΝΟΤΗΤΑ **Φίλοι για πάντα** 25

4η ΕΝΟΤΗΤΑ **Το σχολείο στο χρόνο...** 33

5η ΕΝΟΤΗΤΑ **Συζητώντας για την εργασία και το επάγγελμα** 39

6η ΕΝΟΤΗΤΑ **Παρακολουθώ, ενημερώνομαι και ψυχαγωγούμαι από διάφορες πηγές (ΜΜΕ, διαδίκτυο κτλ.)** 49

7η ΕΝΟΤΗΤΑ **Βιώνοντας προβλήματα της καθημερινής ζωής** 55

8η ΕΝΟΤΗΤΑ **Συζητώντας για σύγχρονα κοινωνικά θέματα** 63

9η ΕΝΟΤΗΤΑ **Ταξίδι στο μαγικό κόσμο του διαστήματος** 69

1η ενότητα

ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΟΥ Σ’ ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ταξίδια, περιηγήσεις, γνωριμία με ανθρώπους, έθιμα-πολιτισμό

- Το υποκείμενο
- Παραγωγή με αχώριστα μόρια
- Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου

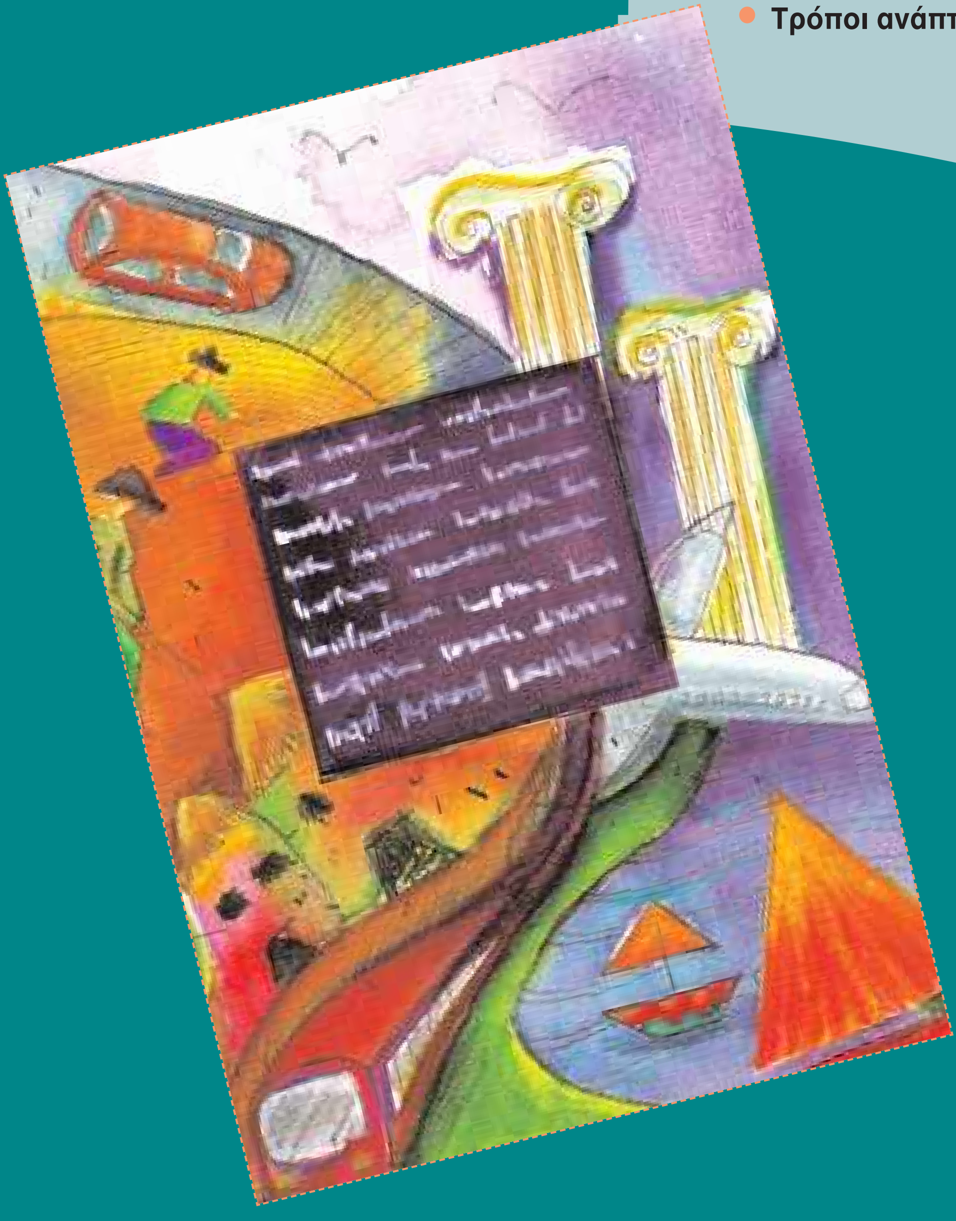

Α Το υποκείμενο

Κείμενο 1 Η πόλη της Καστοριάς

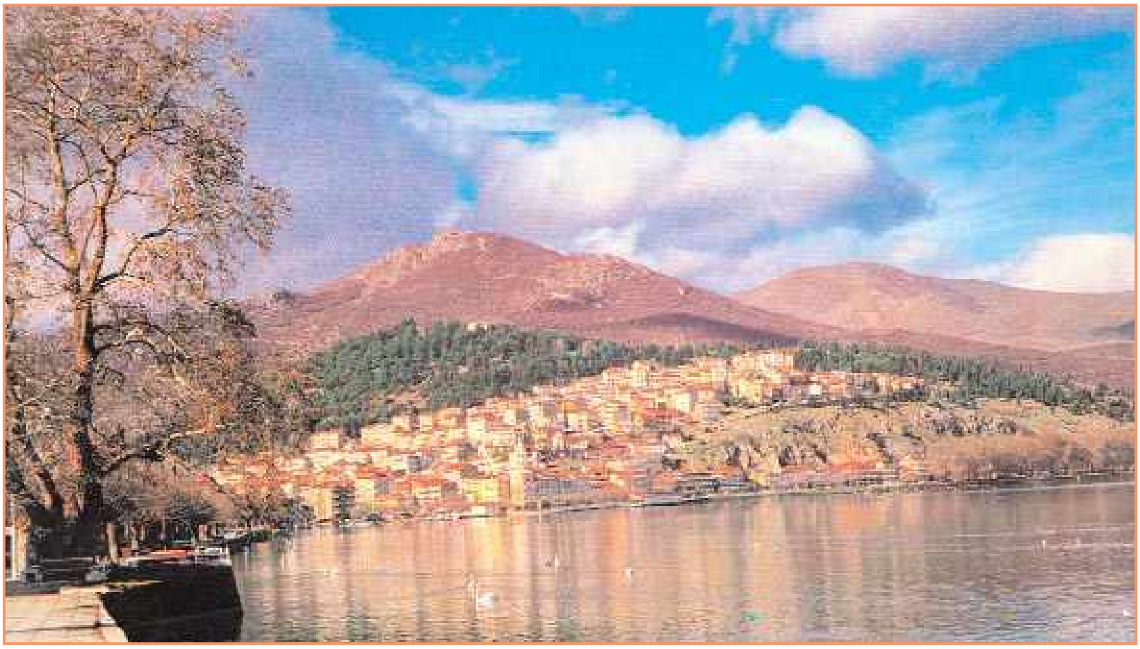

Η πόλη διαθέτει την εξαιρετική φυσική ομορφιά της λίμνης. Είναι κτισμένη σε στενή χερσόνησο αμφιθεατρικά πάνω στους γύρω λόφους. Η νότια παραλία σφύζει από ζωή. Η βόρεια διαθέτει προβλήτα από όπου ξεκινά το τουριστικό καραβάκι για μια ονειρεμένη βόλτα στη λίμνη.

Ο νομός είναι πλούσιος σε βυζαντινές αρχαιότητες. Οι βυζαντινές εκκλησίες προσελκύουν κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό επισκεπτών. Η σημαντικότερη από αυτές είναι η Παναγία Κουμπελίδικη. Είναι σπάνια βυζαντινή εκκλησία με τρούλο.

Σημαντικά επίσης αξιοθέατα αποτελούν τα αρχοντικά της, κτίρια που δείχνουν την πλούσια οικονομική κατάσταση της περιοχής. Είναι γνωστό ότι Καστοριανοί την εποχή της τουρκοκρατίας βρέθηκαν σε πολλές ανθηρές ευρωπαϊκές πόλεις, όπου ασχολήθηκαν με την κατασκευή και το εμπόριο της γούνας. Η γούνα για μεγάλη περίοδο αποτελούσε την κύρια απασχόληση των κατοίκων και τους προσέδιδε σημαντικό εισόδημα.

4ο Γυμνάσιο Καστοριάς, http://4gym-kastor.kas.sch.gr

1 Στο παραπάνω κείμενο σημειώστε:

α. δύο προτάσεις με υποκείμενο ουσιαστικό,
β. μία πρόταση με υποκείμενο επίθετο,
γ. μία πρόταση με υποκείμενο ολόκληρη πρόταση, και
δ. δύο προτάσεις που το υποκείμενό τους παραλείπεται.

2 Ξεναγώντας μια παρέα φίλων σας στα αξιοθέατα της περιοχής σας, συντάξτε προτάσεις, αξιοποιώντας τις μορφές υποκειμένων που συναντήσατε στο παραπάνω κείμενο:

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Κείμενο 2 [Τα ποτάμια και οι λίμνες της Ελλάδας]

Η χώρα μας έχει έντονο ανάγλυφο, δέχεται λίγες βροχές και έχει μικρή έκταση. Οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν πολύ τα ελληνικά ποτάμια, τα οποία:

- Είναι μικρά σε μήκος και σε παροχή, επειδή τα νερά που κατεβαίνουν από τα βουνά διαχωρίζονται σε πολλά ρεύματα και δεν έχουν χώρο να ενωθούν.
- Είναι άγρια και ορμητικά, γιατί πρέπει σε μικρή απόσταση να κατέβουν από μεγάλο υψόμετρο στο επίπεδο της θάλασσας.
- Λόγω της ορμητικότητάς τους μεταφέρουν πολλές φερτές ύλες, γιατί ξεπλένουν με δύναμη τις πλαγιές των βουνών. Έτσι, δημιουργούν πολλές προσχώσεις στα σημεία που καταλήγουν στη θάλασσα και αλλάζουν συνεχώς το τοπίο κοντά στις ακτές.
- Δεν έχουν σταθερή ροή. Το χειμώνα με τις βροχές και την άνοιξη, όταν λιώνουν τα χιόνια, μεταφέρουν πολύ νερό, ενώ τους θερινούς μήνες ελάχιστο.

Γεωγραφία Β΄ Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003

Επαναδιατυπώστε προφορικά το παραπάνω κείμενο, αναφερόμενοι σε ένα μόνο ποτάμι της περιοχής σας.

Κείμενο 3 Ο θρύλος του «Γεροδαίμονα» της Μήλου

Ρωτώντας τους γέροντες ψαράδες στο λιμάνι του Αδάμαντα για το Βάνι, μάθαμε την ιστορία του «Γεροδαίμονα». Ήταν ο τελευταίος κάτοικος του βενετσιάνικου κάστρου της Μήλου. Ανάμεσα στις μαγικές ιδιότητες και τα κατορθώματα που του αποδίδουν είναι και η πρώτη (και μοναδική ως το '92) ανάβαση στο ακρωτήρι Βάνι, στις αρχές του αιώνα μας. Το «Βάνι» είναι ένας απόκρημνος βραχώδης σχηματισμός, στο ΒΔ άκρο της Μήλου. Ξεπηδά μέσ' από τη θάλασσα και υψώνεται 100 μέτρα ψηλά, σαν μια αιχμηρή βελόνα των Άλπεων να μεταφέρθηκε μ' ένα μαγικό τρόπο καταμεσής στο πέλαγο.

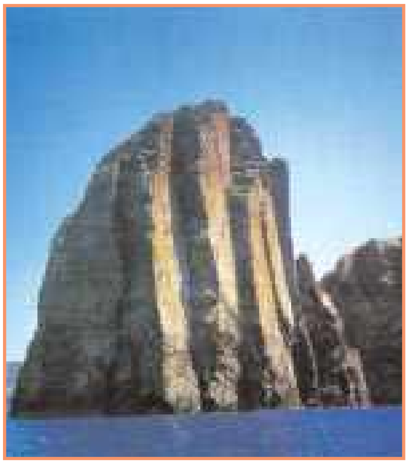

Άρης Θεοδωρόπουλος, περ. «Γεωτρόπιο», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 17/11/2001

1 Στο κείμενο 3 βρείτε τα ρήματα των οποίων τα υποκείμενα παραλείπονται και εξηγήστε γιατί παραλείπονται.

2 Στα παρακάτω αποσπάσματα βρείτε τα υποκείμενα των απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων. Έπειτα χρησιμοποιήστε τα ίδια απρόσωπα ρήματα ή εκφράσεις, για να γράψετε μια μικρή παράγραφο για κάποιο αξιοθέατο της περιοχής σας:

- Στο χωριό Μονοδένδρι, αξίζει οπωσδήποτε να κάνετε μια επίσκεψη στο μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής, το οποίο βρίσκεται κυριολεκτικά στο χείλος της χαράδρας και έχει κτιστεί το 1412. Συνεχίστε το στενό δρομάκι και μετά τη μονή, το οποίο οδηγεί στο εσωτερικό της μιας πλευράς της χαράδρας. Η λέξη «δέος» είναι η μόνη η οποία μπορεί πιθανόν να περιγράψει το συναίσθημα που προκαλεί το τοπίο στον ταξιδιώτη. Ολόκληρη η περιοχή προσφέρεται για πεζοπορία (trekking), ώστε μετά να έχετε την αίσθηση ότι πραγματικά αξίζετε όλους αυτούς τους απερίγραπτους τοπικούς μεζέδες στις ταβέρνες των Ζαγορίων. Παραγγείλετε φυσικά και οτιδήποτε έχει σχέση με πίτα και δεν πρόκειται να το μετανιώσετε.

  http://www.mfa.gr/greek/greece/young_people/trips.html

- Βάθεια. Η ομορφιά της έχει ταξιδέψει στα πέρατα της οικουμένης και όχι άδικα. Αξίζει τον κόπο να μείνεις σε έναν από τους αναστυλωμένους πύργους ή αρχοντικά της Βάθειας, που με τόση φροντίδα και σεβασμό ο ΕΟΤ –επιτέλους– αποκαθιστά στην αρχική τους μορφή. Πρέπει όμως να γραφτείς σε... λίστα αναμονής, μια που τα διαθέσιμα δωμάτια είναι ακόμα λίγα και οι μνηστήρες ουκ ολίγοι.

  περ. *Ελληνικό πανόραμα*, τεύχ. 11, Δεκέμβριος 1998

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

3 Συμπληρώστε με *ε* ή *αι* τις καταλήξεις των ρημάτων στα παρακάτω αποσπάσματα, προσέχοντας κάθε φορά ποιο είναι το υποκείμενο:

α. Έτσι είναι. Έχει δίκιο ο Νικόλας. Αλλά, καλού κακού, ας βάλουμ . . . και κανένα σημάδι, για να βρούμ . . . εύκολα το δρόμο της επιστροφής, χωρίς να χρειαστεί να παίξουμ . . . τους Ινδιάνους, χαμογέλασα. (Βιβλίο του Μαθητή, κείμ. 1)

β. Ξανθές τουρίστριες που βρήκαν τον τρόπο για δωρεάν ή και κερδοφόρες διακοπές σάς σερβίρουν μη ελληνικά ποτά ενώ εσείς απολαμβάνετ . . . ξένη μουσική παρέα με δεκάδες άλλους ξένους. (Βιβλίο του Μαθητή, κείμ. 3)

γ. Τα Ζαγοροχώρια της Ηπείρου βρίσκοντ . . . στην ορεινή περιοχή της Βόρειας Πίνδου και στην έκταση που ορίζετ . . . μεταξύ των πόλεων Ιωάννινα, Κόνιτσα και Μέτσοβο. Αποτελούντ . . . από συνολικά 46 χωριά τα οποία είναι κτισμένα με τρόπο που νομίζεις ότι είναι ένα με το τοπίο. Η ιδιαίτερη παραδοσιακή αρχιτεκτονική στηρίζετ . . . στην πέτρα και τα κτίσματα είναι διώροφα ή τριώροφα με χαρακτηριστικές σκεπές από σκουρόχρωμη πλάκα. Τα δρομάκια είναι επίσης πλακόστρωτα από την ίδια πέτρα και τα εντυπωσιακά αρχοντικά κάνουν σαφές από την πρώτη στιγμή ότι η περιοχή γνώρισ . . . κάποτε εποχές μεγάλης ακμής.

http://www.mfa.gr/greek/greece/young_people/trips.html

Ενημερωτικό φυλλάδιο της Νομαρχιακής Επιτροπής Τουρισμού Ιωαννίνων με τη συνεργασία του ΕΟΤ και του Δήμου Ιωαννίνων

- Πότε οι καταλήξεις -με, -σε, -τε των ρημάτων γράφονται με *ε* και πότε με *αι*;

Β Παραγωγή με αχώριστα μόρια

Κείμενο 4 [Θαλάσσια ρύπανση]

Μια από τις σοβαρότερες απειλές για τις ελληνικές θάλασσες και ακτές είναι η ρύπανση από βιομηχανικά απόβλητα και διαρροές πετρελαίου. Η Μεσόγειος είναι μια κλειστή θάλασσα με στενούς διαύλους επικοινωνίας με τον Ατλαντικό ωκεανό, τη Μαύρη θάλασσα και την Ερυθρά θάλασσα. Αυτό καθιστά τη μεσογειακή λεκάνη και τις ελληνικές θάλασσες που βρίσκονται στο ανατολικότερο άκρο ιδιαίτερα ευάλωτες στη μόλυνση. Στη Μεσόγειο έχουν επισημανθεί 115 περιοχές όπου παρατηρούνται υψηλά επίπεδα ρύπανσης. Στην Ελλάδα τέτοιες περιοχές βρίσκονται στους κόλπους Θερμαϊκό, Πατραϊκό και Σαρωνικό και ιδιαίτερα στην Ελευσίνα. Η ανεξέλεγκτη οικιστική και βιομηχανική ανάπτυξη κατά μήκος των ακτών, χωρίς την παρουσία οργανωμένων μονάδων επεξεργασίας των λυμάτων, απο-

τελεί άλλη μια σημαντική πηγή θαλάσσιας ρύπανσης. Καταστροφικές συνέπειες έχει και η υπερβολική χρήση λιπασμάτων, αφού μέσω των επιφανειακών απορροών και των υπόγειων υδροφορέων μεταφέρεται στη θάλασσα νερό με υψηλή περιεκτικότητα σε θρεπτικές ουσίες, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα την υπερβολική ανάπτυξη φυτικών οργανισμών. Το φαινόμενο αυτό, ονομαζόμενο ευτροφισμός, οδηγεί στην εξάντληση του οξυγόνου το οποίο υπάρχει στο νερό από τα φυτά και στη διαταραχή της οικολογικής ισορροπίας στο συγκεκριμένο οικοσύστημα.

http://www.wwf.gr

1 Στο παραπάνω κείμενο βρείτε τις παράγωγες με αχώριστα μόρια και με λόγια αχώριστα μόρια λέξεις.

2 Από τα ρήματα που ακολουθούν, ποια μπορούν να πάρουν στην αρχή τους το μόριο ξε- και ποια το μόριο ανα-;

βάφω, θερμαίνω, θεωρώ, βιδώνω, βουλώνω, θέτω, καλύπτω, διπλώνω, βρομίζω, λαμβάνω, γράφω, κηρύσσω, καθαρίζω, τοκίζω, παράγω, κουράζω, κουφαίνω.

α. **ξε-**: ....
....

β. **ανα-**: ....
....

- Σχηματίστε προφορικά προτάσεις με τέσσερα από αυτά, που να αναφέρονται στην προστασία του περιβάλλοντος.

Κείμενο 5 [Κάστρα της Ελλάδας]

Πολλά κάστρα έχουν σήμερα αναστηλωθεί ή επισκευαστεί· αρκετά μάλιστα έχουν διαμορφωθεί κατάλληλα ως ιστορικοί ή μουσειακοί χώροι και έχουν ενταχθεί στη σύγχρονη ζωή, εξυπηρετώντας ανάγκες πολιτιστικών εκδηλώσεων. Στους χώρους αυτούς πραγματοποιούνται συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις ή εκθέσεις αποτελώντας έτσι πόλο έλξης επισκεπτών. Ορισμένα καστρόσπιτα ή πυργόσπιτα στη Μάνη, στο Πήλιο και στη Μυτιλήνη έχουν επισκευαστεί.

Ανακαινισμένοι πύργοι στη Μεσόγειο, ενημερωτικό φυλλάδιο του ΕΟΤ

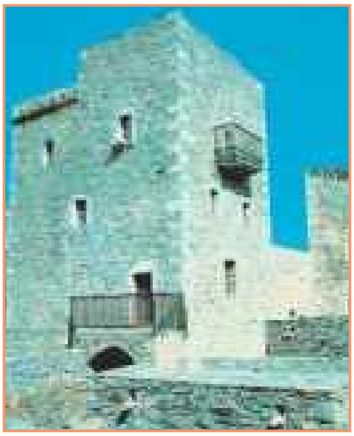

1 Στο παραπάνω κείμενο:

α. επισημάνετε τις παράγωγες με λόγια αχώριστα μόρια λέξεις,
β. καταγράψτε τα μόρια των λέξεων αυτών,
γ. βρείτε δύο λέξεις για κάθε μόριο από το λεξικό σας ή από άλλα κείμενα.

Μόρια	**Παράγωγες λέξεις**

2 Σχηματίστε λέξεις με τα μόρια *α-*, *ξε-*, *συν-*, *εκ-* και με τη λέξη που δίνεται στην πρώτη στήλη και φτιάξτε λεκτικά σύνολα στη δεύτερη στήλη:

ονοματικά σύνολα			**ρηματικά σύνολα**		
α-			***ξε-***		
κύμα	....	θάλασσα	κουράζομαι	....	με τις διακοπές
ήλιος	....	μέρος	καλοκαιριάζω	....	στην εξοχή
ύδωρ	....	περιοχή	φορτώνω	....	τις αποσκευές
ομαλός	....	έδαφος	φεύγω	....	από τη δουλειά
συν-			***εκ-***		
πλέγμα	....	νησιών	τιμώ	....	την αξία της φύσης
κυβερνήτης	....	αεροπλάνου	τυπώνω	....	οδηγό διακοπών
χρόνος	....	αμαξοστοιχίες	ερευνώ	....	τις παραλίες
επιβάτης	....	πλοίου	ορμώ	....	τα Σαββατοκύριακα

Γ Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου

Κείμενο 6 [Πασχαλινές συνταγές]

Μαγειρίτσα με άγρια χόρτα
ΥΛΙΚΑ (για 10-12 άτομα)

700 γρ. έντερα, 500 γρ. πνευμόνια και συκώτι, ελαιόλαδο [για το σοτάρισμα], 4 φρέσκα κρεμμύδια, λίγος άνηθος, 4 μικρά αγριόπρασα, άγρια χόρτα [λαγοπαξίμαδο, καυκαλήθρες, μυρώνια και μπριόβολο, 1 μικρό ματσάκι από το καθένα], 2 αβγά, 2 λεμόνια, λίγο πιπέρι, λίγο πράσο για το γαρνίρισμα

Τσουρέκια παραδοσιακά

1 κιλό αλεύρι
1 φλιτζάνι βούτυρο
100 γραμμάρια ζάχαρη
1 φλιτζάνι γάλα
6 αυγά
μαχλέπι
1 κουταλιά του γλυκού κοφτή αλάτι
ξύσμα λεμονιού
μαγιά της μπίρας

περ. *Αθηνόραμα*, Μάρτιος 2004

Διαβάζοντας το κείμενο 6 γράψτε μία παράγραφο με θέμα: «Τα υλικά για την πασχαλινή μαγειρίτσα», την οποία θα στείλετε να δημοσιευτεί σε στήλη «Συνταγές» της σχολικής ή τοπικής εφημερίδας ή εναλλακτικά κάντε το ίδιο με τη διπλανή συνταγή για το πασχαλινό τσουρέκι.

Κείμενο 7 [Ποια φωτογραφική μηχανή;]

Κλασικά	Ψηφιακά
Ο κλασικός φωτογράφος ξεκινάει την εκδρομή του κουβαλώντας μια ικανή ποσότητα φιλμ, που προσθέτει όγκο και βάρος στις αποσκευές του.	Ο ψηφιακός φωτογράφος δε χρειάζεται φιλμ. Οι φωτογραφίες αποθηκεύονται στην κάρτα μνήμης.

Φωτογραφίζει σε όλη τη διάρκεια του ταξιδιού χωρίς να βλέπει το αποτέλεσμα.	Μπορεί ανά πάσα στιγμή να ελέγξει τη φωτογραφία που μόλις τράβηξε. Ωχ, η Μαρία χάνεται στη σκιά του δέντρου... Delete και πάμε μία ακόμα.
Επιστρέφοντας από το ταξίδι πρέπει να δώσει τα φιλμ για εμφάνιση, να πάρει τις φωτογραφίες και να διαλέξει τις «καλές» από τις αποτυχημένες (τη Μαρία που χάθηκε στη σκιά του δέντρου, τον Κωστάκη που πάλι κουνήθηκε την κρίσιμη στιγμή, τη γιαγιά που αποφάσισε να σηκωθεί και χάλασε όλο το πλάνο...).	Επιστρέφοντας από το ταξίδι περνάει απλώς τα φωτογραφικά αρχεία στον υπολογιστή, βλέπει τις φωτογραφίες στην οθόνη και επιλέγει ποιες θα τυπώσει στον εκτυπωτή του.
Μα, αυτή την καταπληκτική λήψη της Μαιρούλας με μαγιό πρέπει οπωσδήποτε να τη θαυμάσει κι ο Αλέκος στη Μελβούρνη. Έχουμε και λέμε: α) δεύτερη εκτύπωση της φωτογραφίας, β) φάκελος και διεύθυνση του Αλέκου, γ) γραμματόσημα, ταχυδρομείο. Αν όλα πάνε καλά, ο Αλέκος θα δει τη Μαιρούλα σε καμιά δεκαριά μέρες.	Η φωτογραφία της Μαιρούλας με μαγιό θα ταξιδέψει στη Μελβούρνη μέσω υπολογιστή και μόντεμ. Άφιξη σε δευτερόλεπτα.

περ. *Αθηνόραμα*, Μάρτιος 2004

Ένας φίλος σας σκέφτεται να αγοράσει μια φωτογραφική μηχανή για να φωτογραφίσει σκηνές από την εκδρομή που θα κάνετε με το σχολείο. Διαβάζοντας τις διαφορές κλασικής και ψηφιακής φωτογραφικής μηχανής γράψτε μία παράγραφο, στις λεπτομέρειες της οποίας θα παρουσιάζετε τα πλεονεκτήματα μιας ψηφιακής φωτογραφικής μηχανής σε σχέση με μια κλασική φωτογραφική μηχανή.

Κείμενο 8 [Βουλγαρία, η χώρα της «διπλανής πόρτας»]

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Πώς θα πάτε: Ο πιο γρήγορος τρόπος είναι να πετάξετε μέχρι τη Σόφια κι από εκεί να συνεχίσετε το ταξίδι σας με τρένο ή λεωφορείο. Μπορείτε όμως πολύ άνετα να ταξιδέψετε στη Βουλγαρία με δικό σας μεταφορικό μέσο. Η απόσταση Αθήνα-Σόφια καλύπτεται σε δώδεκα περίπου ώρες και το οδικό δίκτυο στο εσωτερικό της χώρας είναι άνετο και ασφαλές.

Διαμονή: Τα μεγάλα ξενοδοχεία της Σόφιας έχουν εκσυγχρονιστεί και προσφέρουν όλες

τις ανέσεις στο σύγχρονο ταξιδιώτη. Σε πολλές πόλεις, παλιά ιστορικά ξενοδοχεία ανακαινίζονται και συνδυάζουν τις σύγχρονες ανέσεις με την ατμόσφαιρα περασμένων εποχών.

Φαγητό: Στη Σόφια οι επιλογές εστιατορίων περιλαμβάνουν Pizza Hut, MacDonalds, ακόμα και σούσι. Οι αυθεντικές βουλγάρικες γεύσεις θυμίζουν βορειοελλαδίτικη κουζίνα. Πολλά πιάτα με κρέας –συνήθως χοιρινό–, πιπεριές μαγειρεμένες με δεκάδες διαφορετικούς τρόπους, ποικιλία από σούπες που συνδυάζουν τα λαχανικά με τα όσπρια. Το ντόπιο κρασί, ειδικά το κόκκινο, είναι εξαιρετικής ποιότητας, αλλά αξίζει επίσης να δοκιμάσετε τα δυνατά αποστάγματα που παράγονται από φρούτα.

Φεστιβάλ: Καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού οργανώνονται φεστιβάλ κλασικής μουσικής και τζαζ στη Σόφια, στο Πλοβντίβ και στο Χάσκοβο. Το φεστιβάλ παραδοσιακής μουσικής που οργανώνεται κάθε πέντε χρόνια στην Κοπρίβστιτσα είναι μοναδικό στο είδος του. Σ' αυτό το τριήμερο πανηγύρι οι συμμετέχοντες είναι συχνά περισσότεροι από τους παρατηρητές. Επί τρία μερόνυχτα, ερασιτέχνες μουσικοί και χορευτές από κάθε γωνιά της Βουλγαρίας σκορπίζονται στους λόφους γύρω από την πόλη, παίζουν και χορεύουν ασταμάτητα. Οι εκδηλώσεις ολοκληρώνονται με την ανάδειξη του καλύτερου συγκροτήματος της πενταετίας και με εντυπωσιακούς χορούς πάνω σε αναμμένα κάρβουνα, ιεροτελεστία πανομοιότυπη με τα μακεδονίτικα Αναστενάρια.

περ. *Αθηνόραμα*, Μάρτιος 2004

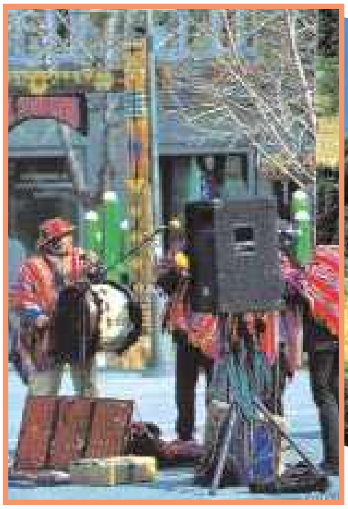

Ένας συμμαθητής σας που κατάγεται από τη Βουλγαρία έφερε το παραπάνω κείμενο. Γράψτε μία παράγραφο (αναπτυγμένη με συνδυασμό τρόπων) με την οποία να πληροφορείτε έναν πολιτιστικό σύλλογο της περιοχής σας πώς θα μπορούσε κάποιος να μεταβεί στη Βουλγαρία, πού να μείνει, τι μπορεί να επισκεφτεί στη γειτονική μας χώρα και ποιες ομοιότητες θα διακρίνει με τα ελληνικά λαογραφικά στοιχεία.

2η ενότητα

ΖΟΥΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

- Εγκλίσεις και χρόνοι των ρημάτων
- Σύνθεση
- Περίληψη από πλαγιότιτλους

Α Εγκλίσεις και χρόνοι των ρημάτων

Κείμενο 1 [Χρήσιμες συμβουλές προς τους γονείς]

Αν κάτι δεν πάει καλά, επικρίνετε συγκεκριμένη συμπεριφορά ή στάση του παιδιού, μην απορρίψετε το παιδί συνολικά!

Στηρίξτε κι ενθαρρύνετε το παιδί σας να αναπτύξει το δικό του σύστημα αξιών, ώστε να γίνει ικανό να λέει «ΟΧΙ» και να μην παρασύρεται από τις πιέσεις φίλων.

Συμπαρασταθείτε στο παιδί σας, ώστε να μην καταφεύγει αποκλειστικά στην «αναζήτηση βοήθειας από φίλους», στην «απόσυρση» και στην «αποφυγή του προβλήματος» ως στρατηγικές αντιμετώπισης των προβλημάτων του.

Ενθαρρύνετε τις «θετικές» δραστηριότητες των παιδιών σας, όπως αθλητισμός, χορωδίες, εκδρομές, θεατρικές και άλλες καλλιτεχνικές παραστάσεις κτλ.

Γονείς: Όταν τα πράγματα... δεν πάνε καλά, ενημερωτικό φυλλάδιο του ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2000

1 Υποθέστε ότι μεταφέρετε τις παραπάνω συμβουλές στον έναν από τους δύο γονείς σας προφορικά, χρησιμοποιώντας υποτακτική.

2 Γράψτε προτάσεις που θα αναφέρονται στην οικογένειά σας (σχέσεις των μελών της, καθημερινές συνήθειες, διαφωνίες κτλ.) χρησιμοποιώντας τα ρήματα στην έγκλιση και με τη σημασία που δίνεται στην παρένθεση:

α. είμαι (οριστική, πραγματικό) ....

β. έρχομαι (οριστική, το πιθανό) ....

γ. μπορώ (οριστική, το δυνατό) ....

δ. μιλώ (υποτακτική, το επιθυμητό) ....

ε. φωνάζω (υποτακτική, προσταγή) ....

στ. μένω (υποτακτική, παραχώρηση) ....

ζ. ακούω (προστακτική, παράκληση) ....

η. αντιμετωπίζω (προστακτική, προτροπή) ....

Κείμενο 2 [Ο γάμος στην Αθήνα και τη Σπάρτη στην αρχαιότητα]

Κάθε Αθηναίος πολίτης ουσιαστικά **παντρεύεται** για να αποκτήσει παιδιά· **ελπίζει** πως τα παιδιά του όχι μόνο **θα** τον **φροντίσουν** στα γεράματά του, αλλά –και αυτό είναι το κυριότερο– θα τον θάψουν σύμφωνα με τα έθιμα και θα συνεχίσουν μετά το θάνατό του την οικογενειακή λατρεία. Η βασική αιτία του γάμου είναι θρησκευτική [...]. Παντρεύονται πρώτα απ' όλα για να αποκτήσουν αρσενικά παιδιά, τουλάχιστον ένα που θα συνεχίσει την οικογένεια και **θα εξασφαλίσει** για τον πατέρα του τη λατρεία που αυτός ο ίδιος **προσέφερε** στους προγόνους του – λατρεία που τη **θεωρούσαν** απαραίτητη για την ευτυχία των πεθαμένων στον άλλο κόσμο.

Στη Σπάρτη αυτούς που **έμεναν** ανύπαντροι τους **τιμωρούσε** ο νόμος. Στην Αθήνα δεν είχαν νομική υποχρέωση να παντρευτούν, αλλά η πίεση της κοινής γνώμης ήταν ισχυρή, γιατί τον άντρα που δεν παντρευόταν τον **περιφρονούσαν** και τον κατηγορούσαν. Ωστόσο, αυτοί που ο πρωτότοκος αδερφός τους ήταν παντρεμένος και είχε αρσενικά παιδιά **μπορούσαν** πιο εύκολα από άλλους να μην παντρευτούν.

Robert Flacelière, *Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων*,
μτφρ. Γεράσιμος Βανδώρος, εκδ. Παπαδήμα, 1998

1 Στον επόμενο πίνακα γράψτε τα ρήματα του παραπάνω κειμένου που είναι γραμμένα με έντονους χαρακτήρες στη χρονική βαθμίδα που δείχνει το καθένα και μεταφέρετέ το στις υπόλοιπες (διατηρώντας το ίδιο ποιόν ενέργειας για το παρελθόν και το μέλλον και το μη συνοπτικό για το παρόν), συμπληρώνοντας τα αντίστοιχα κενά.

Παρελθόν	Παρόν	Μέλλον

2 Ξαναδιαβάστε το εισαγωγικό κείμενο 4 από το Βιβλίο του Μαθητή. Υποθέτοντας ότι επισκέφτεστε τα Παιδικά Χωριά SOS, γράψτε γι' αυτά σ' ένα φίλο σας μεταφέροντας τη β΄ και τη γ΄ παράγραφο του κειμένου στο παρελθόν.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Β Σύνθεση

1 Δώστε για καθένα από τα σύνθετα που ακολουθούν μία πρόταση που να περιγράφει τη σημασία τους:

γαλανομάτης ....
ψωμοτύρι ....
ανθοπώλης ....
κατάσαρκα ....

2 Συμπληρώστε τα κενά του κειμένου με τις σύνθετες λέξεις που θα φτιάξετε από τα συνθετικά και τις σημασίες που σας δίνονται.

«Ελάτε να στρώσουμε όλοι μαζί το τραπέζι, να δείτε πόσο γρήγορα και εύκολα θα γίνει» είπε ο μπαμπάς και άρχισε να μας δίνει οδηγίες. «Λοιπόν, Μαρία, πάρε από την .... και σκούπισε πρώτα αυτά τα πιάτα, μετά δώσε τα στο Γιώργο για να τα βάλει στο τραπέζι. Δίπλα στα πιάτα βάλτε τώρα τα .... και από μία .... Για να δούμε, τι άλλο χρειαζόμαστε; Από ένα .... για τον καθένα και στη μέση του τραπεζιού να βάλουμε το .... Μαμά, έτοιμο το τραπέζι!»

- θήκη για τα πιάτα
- μαχαίρι και πιρούνι
- πετσέτα από χαρτί
- ποτήρι για νερό
- αλάτι και πιπέρι

3 Ανατρέξτε στο καθημερινό σας λεξιλόγιο και βρείτε σύνθετες λέξεις που έχουν γίνει με την ένωση δύο ουσιαστικών, δύο επιθέτων και δύο ρημάτων.

Κείμενο 3 Σαν τα χελιδόνια, λέλε μου

[Ο αδελφός του συγγραφέα και η οικογένειά του «υιοθετούν» για έξι μήνες ένα παιδάκι από τη Σερβία, για να το γλιτώσουν για λίγο από την ατμόσφαιρα του πολέμου που έχει ξεσπάσει στη χώρα του. Ο συγγραφέας περιγράφει τη γνωριμία του με το μικρό και την αναχώρηση του παιδιού για να επιστρέψει στην πατρίδα του.]

Τις Απόκριες, στο πατρικό μου πλέον, ο Μπόσκο με αντιμετώπισε μ' ένα μούδιασμα. Ποιος ξέρει τι προσπάθειες κατέβαλε για να προσαρμοστεί, τώρα θα 'πρεπε να ξαναπροσπαθήσει, έστω και για μένα. Αλλά κι εγώ με τη σειρά μου τον αντιμετώπισα με μια επιφύλαξη. Ποιος ξέρει.

Πάντως μου άρεσε να τον ακούω να μιλάει. Ένα μήνα είχε κι όμως μπορούσε να συνεννοείται.

Ήταν ένα αδύνατο, καχεκτικό περίπου πλάσμα, που όμως δεν απωθούσε. Η διακριτικότητά του ήταν υπερβολική. Δεν πατούσε, αλαφράγγιζε. Δεν έτρωγε, τσιμπούσε. Ήταν και πολύ μοναχικός. Όλα τα παιδιά έπαιζαν μπάλα. Ο Μπόσκο έπαιζε μόνος του επιτραπέζια παιγνίδια, πλήρως απορροφημένος. Κι αφού τα παιδιά μαζεύονταν, έπαιρνε το ποδήλατο του ανιψιού μου –κατόπιν της αδείας του φυσικά– και έκανε λίγη ώρα μόνος του. Με την ανιψιά μου οι σχέσεις τους ήταν τυπικές, λίγο –καλοπροαίρετα– ειρωνικές. Είχαν βέβαια και δυο τρία χρόνια διαφορά ηλικίας.

Στη μάνα του σπάνια τηλεφωνούσε και ύστερα από πολλές προτροπές. Διπλό μήνυμα απ' το μικρό χορευτή. Στη μάνα του ότι είναι καλά και στη νύφη μου ότι επίσης είναι καλά.

«Άλλο θάμα τούτο το παιδί» έλεγε η μάνα μου. «Αλλού τηράει, αλλού αφουγκράζεται».

Γούστο είχε πως τα ελληνικά τα μιλούσε με τον τρόπο της μάνας μου. Αυτήν έβλεπε περισσότερο.

«Ω γιαγιά» την προσφωνούσε. [...]

Είμαστε στο καλοκαίρι πια, παραμονές της αναχωρήσεως. Το τελευταίο η μάνα μου έραψε με πανί ένα σακουλάκι και έβαλε μέσα τα μάρκα –αυτό το νόμισμα είχε πέραση εκεί– που είχαμε μαζέψει με συνεισφορά όλων, συγγενών και φίλων. Έραψε γερά το σακουλάκι σ' ένα φανελάκι του Μπόσκου. Κατόπιν του το φοράει, του βάζει την παλάμη στο εξόγκωμα και του λέει: «και αγκάθια να σε σπαίνουν, ετούτη τη φανέλα δεν θα τη βγάλεις πουθενά. Μόναχα στη μάνα σου. Ήκουσες;».

«Ναι, γιαγιά».

Χαράματα σηκωθήκαμε όλοι. Ο κήπος της μάνας μου ήταν γιομάτος δροσιές. Εμφανίστηκε στην αυλή και ο Μπόσκο πανέτοιμος, μ' ένα σακίδιο στην πλάτη.

«Ήρθαν και έφυγαν τα χελιδόνια, λέλε μου» είπε η μάνα μου, που δεν της σταμάταγαν τα δάκρυα.

Πήγαμε στο λεωφορείο στην παραλία. Η μάνα μου δεν μας ακολούθησε. Οι γονείς αγκάλιαζαν και φιλούσαν τα παιδιά, τους έλεγαν τα τελευταία λόγια. Ένας πατέρας έλεγε σ' ένα παιδί με κλάματα.

«Κι όπως σου 'πα. Άμα χρειαστεί να τρέξεις, να τρέξεις».

Μπήκαν τα παιδιά στο λεωφορείο, κλείνει ο οδηγός τις πόρτες και τότε πάγωσα. Κόλλησαν τα πρόσωπά τους στα τζάμια, ούρλιαζαν, έκλαιγαν με αναφιλητά. Έξι μήνες μακριά απ' τις μανάδες

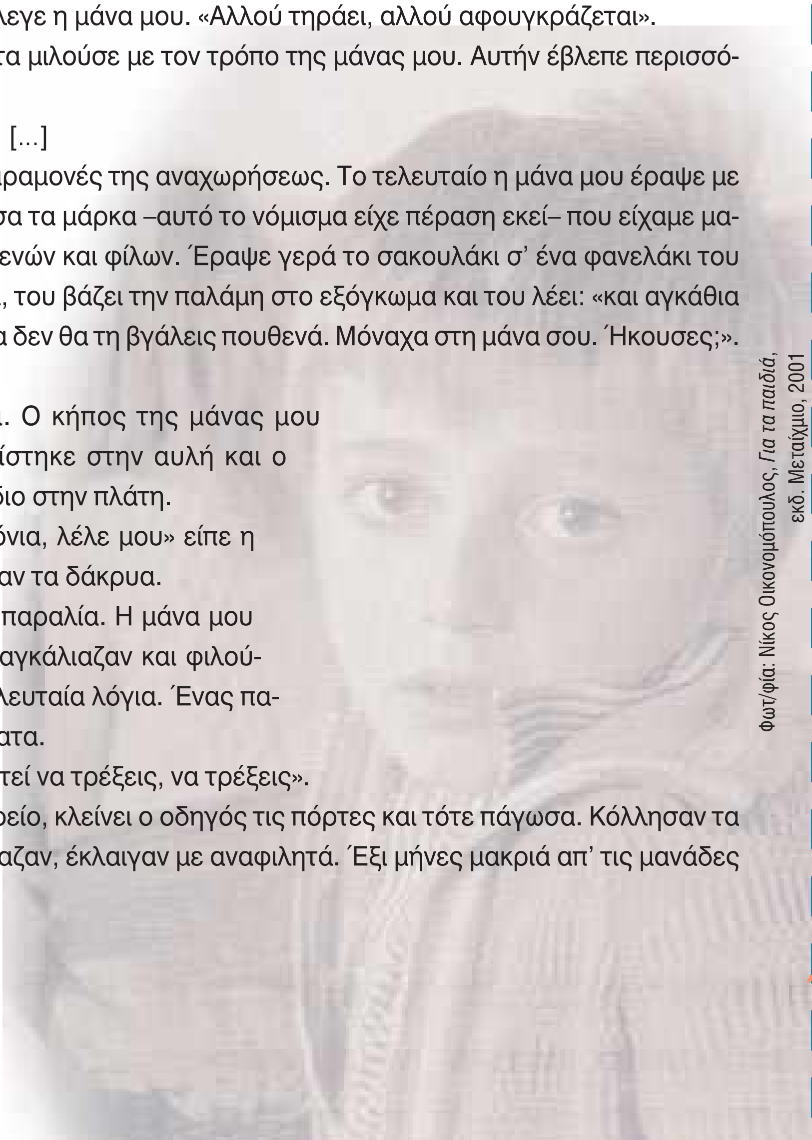

Φωτ/φία: Νίκος Οικονομόπουλος, *Για τα παιδιά*, εκδ. Μεταίχμιο, 2001

τους, απ' τον τόπο τους και δεν ήθελαν να φύγουν. Ποιος ξέρει τι είχαν δει τα ματάκια τους. Ο Μπόσκο ήταν πίσω πίσω, φαινόταν λίγο, ξαναχανόταν, προσπαθούσε να φτάσει στα παράθυρα. Οι δε γονείς, ιδίως οι άντρες, έκαναν χειρότερα από τα παιδιά. Ένιωθα απορία, λίγο ντροπή και ένα μικρό κέντημα στην καρδιά γι' αυτούς τους άντρες. Φαίνεται πως χρόνια στη μοναχικότητα είχα ξεμάθει.

Ήρθε και το φθινόπωρο και η σκέψη του Μπόσκου ήταν παντού στο σπίτι.

Καθόμουν μια μέρα με τη μάνα μου στην αυλή και είδα άδειες τις φωλιές απ' τα χελιδόνια.

«Πάει» της λέω «έφυγαν».

«Όχι» μου λέει. «Πήγαν να βρουν το δρόμο και θα 'ρθουν πίσω, για να αποχαιρετήσουν».

Δεν την πολυπίστεψα, αλλά θυμόμουν από μικρό παιδί πόσο έντονα ζούσε τον ερχομό και το φευγιό των χελιδονιών. Τα καρτέραγε, τους έλεγε τραγούδια, μια φορά μάλιστα παραφύλαξε όλη τη νύχτα, γιατί κατέβαινε ένα κουνάβι και τα 'τρωγε.

Πραγματικά, ύστερα από λίγες μέρες, ένα πρωί την ακούω να φωνάζει ολόχαρη «ούι, για τα, για τα» και συγχρόνως όρμησαν στην αυλή δέκα δεκαπέντε χελιδόνια. Έφερναν γύρω γύρω με μεγάλη ταχύτητα, φτεροκοπούσαν δυνατά και κελαηδούσαν συνεχώς. Σήκωσαν τον τόπο. Έκαναν λίγη ώρα σαν τρελά και μετά πάλι ξαφνικά χύθηκαν εν σώματι προς τα ουράνια.

Η μάνα μου τα χαιρετούσε, ώσπου έγιναν σημαδάκια.

«Στο καλό, στο καλό, κι ο νους σας πάλι εδώ» τους έλεγε.

λέλε μου: αδελφέ μου
αγκάθια να σε σπαίνουν: αγκάθια να σε τρυπούν

Σωτήρης Δημητρίου, *Η φλέβα του λαιμού*, εκδ. Πατάκη, 1998

Στο κείμενο 3 εντοπίστε τις λέξεις: *ξαναπροσπαθήσει, καλοπροαίρετα, πολυπίστεψα, παραφύλαξε.* • Δημιουργήστε νέες σύνθετες λέξεις, χρησιμοποιώντας τα πρώτα τους συνθετικά και κατατάξτε τες ανάλογα με το είδος τους. • Έπειτα χρησιμοποιήστε τις λέξεις αυτές σε ένα σύντομο κείμενο, μιλώντας για τη φιλοξενία παιδιών από άλλη χώρα.

Γ Περίληψη από πλαγιότιτλους

Κείμενο 4

Με το κυνήγι της απόκτησης σχολικών γνώσεων και την προσπάθειά μας να «βοηθήσουμε τα παιδιά στο σχολείο», αλλά και εξαιτίας του εργασιακού μας φόρτου, ξεχάσαμε πως τα παιδιά έχουν ανάγκη να ενθαρρυνθούν στην εξερεύνηση του γύρω κόσμου.

Ας διαθέσουμε, λοιπόν, λίγο χρόνο, για να τους δείξουμε πώς να αναπτύσσουν απλές δεξιότητες, για παράδειγμα, να μαγειρεύουν, να φτιάχνουν ρούχα για τις κούκλες, να κατασκευάζουν αυτοσχέδια παιχνίδια (χαρταετούς, βαρκούλες, μπάλες από εφημερίδες, σπίτια από κουτιά κ.ά.), ακόμα και να στήνουν σκηνές, όπως μαθαίνουν περίπου οι πρόσκοποι. Ας μην ξεχνάμε ότι οι περισσότεροι από εμάς ζήσαμε στο ημιαστικό ή αγροτικό περιβάλλον της Ελλάδας των προηγούμενων δεκαετιών, όπου είχαμε τη δυνατότητα να «ανακαλύψουμε» πιο ενεργά το χώρο μας, να παίξουμε, όχι μόνο με πλαστικά και ηλεκτρονικά παιχνίδια, αλλά και με δικά μας αυτοσχέδια παιχνίδια (από ξύλο, ύφασμα ή χαρτί) και να κάνουμε ποδήλατο σε αρκετά άνετους και ασφαλείς χώρους... Ας γνωρίσουμε στα παιδιά μας κι αυτά τα πράγματα που, όπως λένε και οι ειδικοί, αγαπούν από τη φύση τους και που γνωρίσαμε κι εμείς κάποτε.

Δημοτικό σχολείο και γονείς, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2000

Στο παραπάνω κείμενο δώστε έναν τίτλο που ν' αποδίδει με λιτό και περιεκτικό τρόπο το περιεχόμενό του.

Κείμενο 5 [Η οικογένεια αλλάζει...]

Η οικογένεια είναι ένα μικρό κοινωνικό σύστημα, δυναμικό, που αλλάζει με πολλούς τρόπους μέσα στο χρόνο. Είναι τα μέλη που την αποτελούν, οι μεταξύ τους σχέσεις και οι συναισθηματικοί δεσμοί αγάπης και πίστης ανάμεσά τους που διαρκούν για χρόνια ή και δεκαετίες. Αυτό το σύστημα, όπως και κάθε οργανισμός, λειτουργεί με τους ρόλους που έχουν τα μέλη. Για παράδειγμα, παλαιότερα ο πατέρας ήταν ο «κουβαλητής», τώρα στα εργαζόμενα ζευγάρια, είναι και οι δύο «κουβαλητές». Παλαιότερα, η μητέρα έκανε τις δουλειές του σπιτιού, όμως τώρα που και η γυναίκα εργάζεται, αυτό το ρόλο τον παίρνει πολλές φορές και ο πατέρας (για κάποιες τουλάχιστον δουλειές) ή ακόμα και τη φροντίδα του παιδιού που παλαιότερα είχε αποκλειστικά η μητέρα. Δηλαδή οι ρόλοι αλλάζουν, όπως αλλάζουν και οι υποχρεώσεις των μελών, καθώς και τα δικαιώματα, ανάλογα με την ηλικία και την προσφορά του καθενός στην οικογενειακή στέγη.

Πολλές φορές η οικογένεια αλλάζει μορφή. Τα ζευγάρια χωρίζουν για διάφορους λόγους, αλλά όταν υπάρχουν παιδιά, οι δεσμοί συνεχίζουν να υπάρχουν, έστω κι αν οι άνθρωποι ζουν χωριστά. Οι ευθύνες, οι υποχρεώσεις, οι ρόλοι μπορεί να πέσουν στις πλάτες του ενός από τους δύο γονείς. Σε άλλες περιπτώσεις, όταν ο ένας από τους γονείς αναγκάζεται να απουσιάζει –επειδή εργάζεται ή είναι υποχρεωμένος για διάφορους λόγους να μένει μακριά από την οικογένεια– οι ρόλοι του πατέρα και της μητέρας εναλλάσσονται στο ίδιο πρόσωπο, με όλο το βάρος που αυτό μπορεί να σημαίνει. Άλλοτε, όταν οι γονείς δεν μπορούν να είναι κοντά στα παιδιά τους, τους γονεϊκούς ρόλους τούς παίρνει ένας τρίτος (για παράδειγμα μια γιαγιά).

Δημοτικό σχολείο και γονείς, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2000

Αφού διαβάσετε προσεκτικά το κείμενο 5 α) γράψτε τους πλαγιότιτλους των δύο παραγράφων, β) εντοπίστε το νοηματικό κέντρο κάθε παραγράφου, γ) υπογραμμίστε τις λέξεις και εκφράσεις-κλειδιά σε κάθε παράγραφο, δ) αναδιατυπώστε με δικό σας λόγο-έκφραση το περιεχόμενο κάθε παραγράφου. (Συμπληρώστε και το σχετικό πίνακα παρακάτω συζητώντας στην τάξη ή σε ομάδες.)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

	Νοηματικό κέντρο	**Λέξεις, εκφράσεις-κλειδιά**	**Πλαγιότιτλος**
α΄ παρά-γραφος			
β΄ παρά-γραφος			

3η ενότητα

ΦΙΛΟΙ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ

- Ενεργητική και παθητική φωνή – Α΄ και Β΄ συζυγία
- Σύνθεση – Α΄ συνθετικό
- Επανέλεγχος της γραπτής έκφρασης

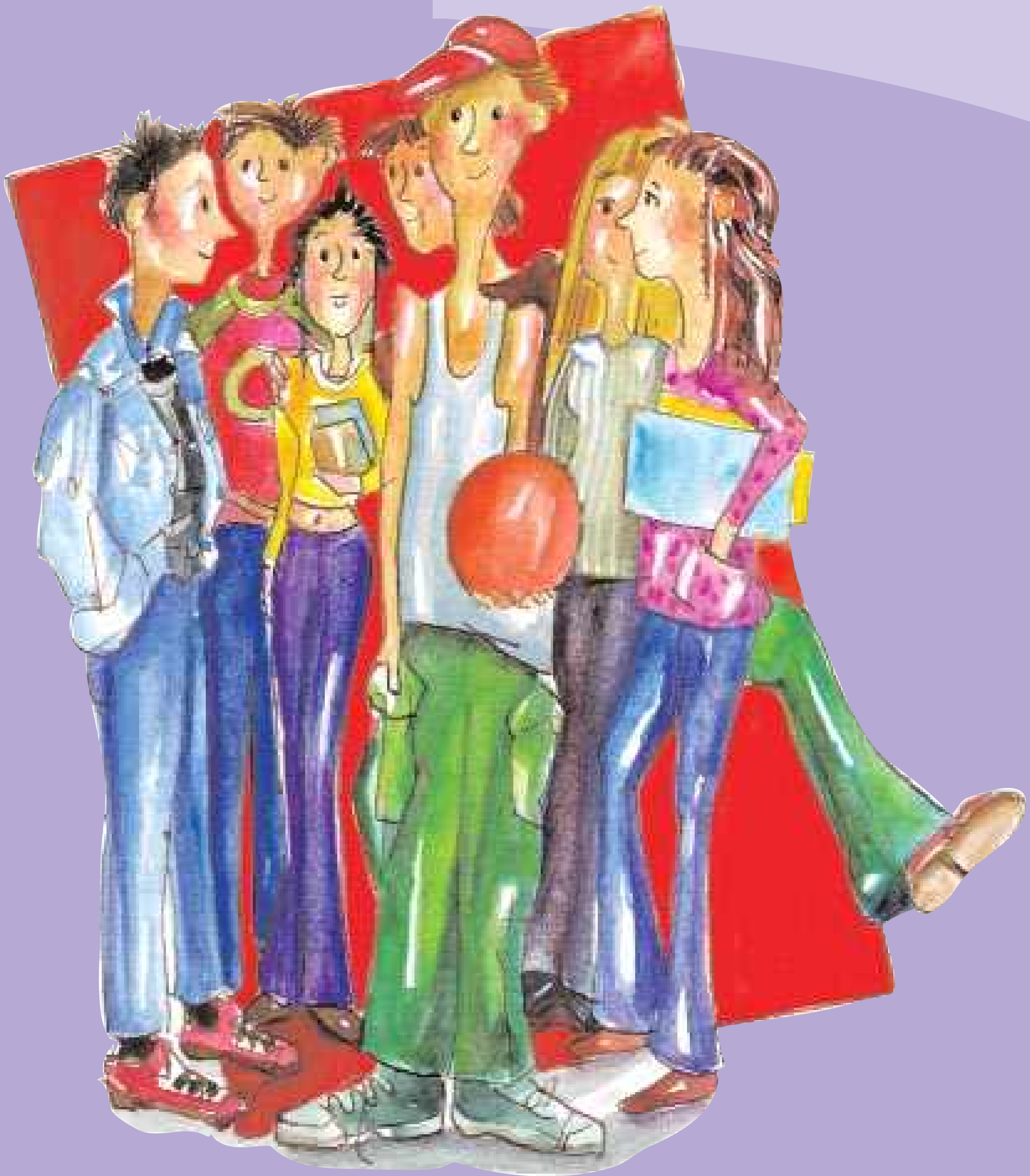

Α Ενεργητική και παθητική φωνή – Α΄ και Β΄ συζυγία

Κείμενο 1 [...Γιατί ήμουν ξένος!]

«Δεν ξεχνώ ένα επεισόδιο από τα πρώτα χρόνια στη Σουηδία. Μόλις είχα συναντήσει την κοπέλα, της οποίας θα γινόμουν σύζυγος, όπως αποδείχτηκε, κι ένα όμορφο καλοκαιρινό βράδυ καθόμασταν σ' ένα μπαρ προσπαθώντας να προσανατολιστούμε ο ένας στα χωρικά ύδατα του άλλου. Εκείνη πήρε ένα ποτήρι άσπρο κρασί, εγώ μια μπίρα.

Τότε παρουσιάζεται ένας άντρας της ηλικίας μου, ανάμεσα είκοσι πέντε και τριάντα, στέκεται στο τραπέζι μας και με μεγάλη οικειότητα την πιάνει από τον ώμο, μετά δείχνει εμένα και τη ρωτάει:

"Αυτό εδώ πού το βρήκες;"

Εκείνη κοκκίνισε, προσπάθησε να ξεπεράσει την αμηχανία της μ' ένα γελάκι. Εγώ δεν είπα τίποτα. Τότε ζύγιζα πενήντα έξι κιλά κι εκείνος σίγουρα πάνω από ογδόντα. Απλώς ξεροκατάπια. Είναι κι αυτό μια πράξη αντίστασης.

Ύστερα από λίγο φύγαμε. Τη ρώτησα αν τον γνώριζε και η απάντηση με αιφνιδίασε. Όχι. Ιδέα δεν είχε ποιος ήταν.

Τι σημασία είχαν τέτοιες ή παρόμοιες σκηνές; Τι σήμαινε για κείνη να διαλέξει έναν άντρα, που όλοι, απολύτως όλοι, μπορούσαν ανά πάσα στιγμή να τον αμφισβητήσουν; Γονείς κι αδέλφια, φίλοι και φίλες, γνωστοί και άγνωστοι. Πόση δύναμη έχει ξοδέψει για να υπερασπιστεί την εκλογή της; Πόσες φορές αμφέβαλλε αν έκανε σωστά, αν άξιζε τον κόπο; Όχι γιατί ήμουν εγώ, αλλά γιατί ήμουν ξένος».

Θοδωρής Καλλιφατίδης, *Μια νέα πατρίδα έξω απ' το παράθυρό μου*, εκδ. Γαβριηλίδη, 2002

1 Εντοπίστε στο κείμενο ρήματα που έχουν μόνο ενεργητική ή μόνο παθητική φωνή.

. . . .

. . . .

2 Ο αφηγητής, μιλώντας για τον εαυτό του και την αντιμετώπισή του από τους άλλους σε μια ξένη χώρα, χρησιμοποιεί κάποια ρήματα. Διακρίνετε όσα από αυτά είναι α΄ συζυγίας και μεταφερετέ τα στο πρώτο ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ		ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	
ρήματα	**ενεστώτας**	**ρήματα**	**ενεστώτας**

3 Ποια ρήματα της β΄ συζυγίας υπάρχουν στο προηγούμενο κείμενο; • Σχηματίστε το α΄ και β΄ ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα και κατατάξτε τα στις δύο τάξεις.

Α΄ ΤΑΞΗ		Β΄ ΤΑΞΗ	
α΄ πρόσωπο	**β΄ πρόσωπο**	**α΄ πρόσωπο**	**β΄ πρόσωπο**

Κείμενο 2 [Ήταν ερωτευμένοι…]

Ο Πίτερ και η Μαρία συνήθιζαν να κάθονται στο βάθος του καφενείου, σ' ένα τραπεζάκι που ήδη αποκαλούσαν «το δικό μας».

Στον πλαϊνό τους τοίχο κρεμόταν ένας παμπάλαιος καθρέφτης με περίτεχνη κορνίζα και θολωμένα νερά. Έπιναν ήσυχοι το τσάι τους και χαμογελούσαν στο είδωλό τους. Ήταν ερωτευμένοι και τους περίσσευαν τα χαμόγελα.

Ο Πίτερ μιλούσε με νοσταλγία για την Ιρλανδία, τις πράσινες πεδιάδες της, τα παιδικά του χρόνια στο Κορκ, με το ήπιο κλίμα, τις φοινικιές, τις αζαλέες και τα μπαμπού –που κανείς δεν πίστευε ότι ευδοκιμούσαν στους λόφους–, το κοντινό κάστρο Μπλάρνεϊ με τη μαγική πέτρα, που όποιος τη φιλούσε αποκτούσε το χάρισμα της ευγλωττίας. Το ποτάμι, το ωραίο ποτάμι, ο Λι, περιέβαλλε την πόλη, και τα σπίτια στην προκυμαία του ήταν βαμμένα μ' έντονα χρώματα, κόκκινο, γαλάζιο και κίτρινο. Όλα ήταν ωραία στο Κορκ, της έλεγε.

Διάλεγε με προσοχή απλές λέξεις, για να μπορεί η Μαρία να τον παρακολουθεί. Εκείνη δυσκολευόταν να μιλήσει, αλλά καταλάβαινε σχεδόν τα πάντα. Και κυρίως αισθανόταν ότι είχε βρει –επιτέλους– έναν τρυφερό σύντροφο. Όταν της έπιανε το χέρι, η Μαρία ταραζόταν όμορφα και τον κοιτούσε με τα εκφραστικά της μάτια.

Τη φίλησε ένα απόγευμα, λίγο πριν αφήσουν την αραβική συνοικία, κι ενώ η φωνή του μουεζίνη απ' τον εξώστη του μιναρέ καλούσε τους πιστούς στην προσευχή του δειλινού.

Οι Άραβες νίβονταν με νερό πριν πέσουν στα γόνατα κι ο Πίτερ φιλούσε τη Μαρία στα χείλη. Ήταν ένα φευγαλέο φιλί, μάλλον δοκιμή φιλιού, για να δει πώς θ' αντιδρούσε η κοπέλα. Εκείνη δεν ήξερε τι ακριβώς έπρεπε να κάνει –είκοσι ενός ετών κι ήταν αφίλητη– αλλά δεν τράβηξε το κεφάλι της. Περίμενε. Τότε ο Πίτερ επανήλθε, πιο σίγουρος πια, και τη φίλησε όπως ονειρευόταν τόσο καιρό.

Όλα γύρω τους έγιναν αόρατα. Δεν κατάλαβαν ότι η προσευχή είχε τελειώσει και οι δουλειές ξανάρχισαν. Δεν πήραν είδηση ότι ένας μικροπωλητής γιαουρτιών με την τάβλα στο κεφάλι του τους έσπρωξε ενώ περνούσε βιαστικός από δίπλα τους. Δεν άκουγαν τις τραγουδιστές φωνές

των γυναικών που φώναζαν τα παιδιά τους, τους σκύλους που γάβγιζαν και δύο γανωματήδες που μάλωναν στο πλαϊνό μαγαζάκι.

Συνήλθαν απότομα όταν κατάλαβαν ότι μια κουστωδία από αλανάκια είχε μαζευτεί γύρω τους και τους έλεγε διάφορα πειρακτικά λόγια.

Έφυγαν βιαστικά μέσα απ' τα στενάκια της αραβικής συνοικίας. Σαν μαγεμένοι περπατούσαν.

Ευγενία Φακίνου, *Έρως, θέρος, πόλεμος*, εκδ. Καστανιώτη, 2003

Έπιναν, περίσσευαν, αποκτούσε, περιέβαλλε, αντιδρούσε, τράβηξε, συνήλθαν, είχε μαζευτεί: Εντοπίστε τα ρήματα στο κείμενο, εντάξτε τα στην κατάλληλη στήλη του πίνακα και μεταφέρετέ τα στους άλλους δύο παρελθοντικούς χρόνους.

Παρατατικός	Αόριστος	Υπερσυντέλικος

Κείμενο 3 [«Κοίτα να είσαι ευτυχισμένος»]

Και, όταν πότισε για τελευταία φορά το λουλούδι και πήγαινε να το σκεπάσει με τη γυάλα του, κατάλαβε πως του ερχότανε να κλάψει.

«Γεια σου», είπε στο λουλούδι.

Εκείνο όμως δεν του απάντησε.

«Γεια σου» ξανάπε.

Το λουλούδι έβηξε. Όχι όμως επειδή είχε συνάχι.

«Φέρθηκα ανόητα» είπε στο τέλος. «Σου ζητώ συγγνώμη. Κοίτα να είσαι ευτυχισμένος».

Του έκανε εντύπωση πώς δεν παραπονιόταν. Στεκόταν εκεί, σαστισμένος, με τη γυάλα στον αέρα. Δεν καταλάβαινε αυτή την ηρεμία και τη γλύκα του.

«Μα ασφαλώς σ' αγαπώ» του είπε το λουλούδι. «Δεν το κατάλαβες ποτέ και είναι δικό μου το σφάλμα. Δεν έχει σημασία όμως. Αλλά κι εσύ φέρθηκες το ίδιο ανόητα. Κοίτα να είσαι ευτυχισμένος... Άσε τη γυάλα. Δεν τη θέλω πια».

«Μα ο αέρας...»

«Ε, δεν είμαι και τόσο κρυωμένο... Το δροσερό αεράκι της νύχτας θα μου κάνει καλό. Λουλούδι είμαι».

«Ναι, μα τα ζώα...»

«Θα χρειαστεί να ανεχτώ δυο τρεις κάμπιες αν θέλω να δω πεταλούδες. Φαίνεται πως είναι πάρα πολύ όμορφες. Αλλιώς ποιος θα μου κάνει κι εμένα επίσκεψη; Εσύ θα 'σαι μακριά. Όσο για τα μεγάλα θηρία, δε φοβάμαι κανένα. Έχω τα νύχια μου».

Και έδειξε με αφέλεια τα τέσσερα αγκάθια του. Ύστερα πρόσθεσε:

«Μην καθυστερείς έτσι, μου τη δίνει. Αποφάσισες να φύγεις. Φύγε».

Γιατί δεν ήθελε να το δει που έκλαιγε. Ήταν τόσο περήφανο λουλούδι...

Αντουάν ντε Σαιντ-Εξυπερύ, *Ο Μικρός Πρίγκιπας*, μτφρ. Τάκης Κουνέλης, εκδ. Ύψιλον, 1988

1 *Και, όταν πότισε για τελευταία φορά το λουλούδι... την ηρεμία και τη γλύκα του*: Ξαναγράψτε το κείμενο μεταφέροντας τα ρήματα στον ενεστώτα, κάνοντας όσες αλλαγές είναι απαραίτητες για να αποδοθεί σωστά το νόημα.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2 Βρείτε στο διάλογο του μικρού πρίγκιπα με το λουλούδι του τα αποθετικά ρήματα και γράψτε τα στο ίδιο πρόσωπο στον ενεστώτα και τον παρακείμενο.

Ενεστώτας	**Παρακείμενος**

B Σύνθεση – Α΄ συνθετικό

1 Κατατάξτε τις λέξεις των προηγούμενων κειμένων ανάλογα με το α΄ συνθετικό τους: *καλοκαιρινό, ξεροκατάπια, αυτοεκτίμηση, απόγευμα, προσευχή, χαμογελούσαν, ξανάρχισαν, μικροπωλητής, καθυστερείς.*

Α΄ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ

επίθετο: . . . .

αντωνυμία: . . . .

επίρρημα: . . . .

πρόθεση: . . . .

2 Σχηματίστε σύνθετες λέξεις με β΄ συνθετικό -*φιλος* και -*φιλία*, π.χ. *ειρηνόφιλος, ζωοφιλία.*

-φιλος	**-φιλία**

Κείμενο 4 Εγώ και οι κολλητοί μου...

Η σημασία της φιλίας για τους νέους Έλληνες εκφράζεται απόλυτα μέσα από αυτή τη μεταφορική φράση για να δείξεις το φίλο σου: «ο κολλητός / η κολλητή μου». Στην Ελλάδα υπάρχει μια παράδοση στο θέμα της φιλίας, η οποία ανιχνεύεται μέχρι και την αρχαιότητα με μερικά ζευγάρια φίλων οι οποίοι πέρασαν στην αθανασία του μύθου ή της ιστορίας. Οι δε Σπαρτιάτες πολεμούσαν πάντοτε ανά ζεύγη και ο καθένας ήταν δεμένος με το φίλο και συμπολεμιστή του πραγματικά στη ζωή και το θάνατο. Σήμερα, η αίσθηση της εγγύτητας που νιώθεις για κάποιον άλλο εκφράζεται με αυτή τη μεταφορική φράση, η οποία εκτός των άλλων εννοεί ότι υπάρχουν πλήθος πραγμάτων που συντελούν στη «χημεία» μεταξύ εσένα και των φίλων σου. Στις μικρότερες ηλικίες το σχολείο και στις λίγο μεγαλύτερες το Πανεπιστήμιο φαίνεται ότι είναι οι κατεξοχήν χώροι στους οποίους οικοδομούνται οι φιλίες, ενώ αργότερα οι χώροι εργασίας. Στην Ελλάδα δεν υπάρχει ισχυρή παράδοση άλλου τύπου κλειστών ομάδων (όπως είναι τα clubs κοινών εν-

διαφερόντων, οι σύλλογοι δραστηριοτήτων κτλ.) ώστε να προκύπτουν φιλίες μέσα από παρόμοιες συγκεντρώσεις. Αντιθέτως, στα μεγάλα αστικά κέντρα, παρά την υπερσυσσώρευση πληθυσμού πολλές φορές και την αίσθηση αποξένωσης που υπάρχει, η γειτονιά υπάρχει και λειτουργεί ακόμη ως χώρος αλλά και ως κριτήριο επιλογής φίλων. Αυτό όμως που οι Έλληνες νέοι εκτιμούν περισσότερο στη φιλία είναι αυτή η αίσθηση του να μοιράζεσαι κοινούς κώδικες επικοινωνίας με κάποιον άλλο και να πιστεύεις –άσχετα με το αν ισχύει πραγματικά ή όχι– ότι ο φίλος ή οι φίλοι σου θα σε ακολουθούν και θα σε στηρίζουν σε όλη σου τη ζωή.

http://www.mfa.gr/greek/greece/windows/young_people/friends.html

1 Συμπληρώστε την παρακάτω ακροστιχίδα με σύνθετες λέξεις. Τα αρχικά γράμματα των λέξεων θα σχηματίσουν μία σύνθετη λέξη που υπάρχει στο κείμενο 4, και η οποία σημαίνει «υπερβολικά μεγάλη συγκέντρωση».

.... : το ύψος (απόσταση) ενός σημείου της γης πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας
.... : χαρτί για πέταμα
.... : αυτός που διαρκεί έξι ώρες
.... : η σπονδυλική στήλη
.... : στολίζω με σημαίες
.... : αυτός που ζει μέσα στο νερό
.... : αυτός που γράφει στίχους για τραγούδια
.... : ο φύλακας της σωματικής ακεραιότητας ενός ατόμου
.... : το τριγωνικό πλατύ κόκαλο στο πίσω μέρος των ώμων, η σπάλα
.... : μηχανή για ράψιμο
.... : αυτός που χωνεύεται εύκολα
.... : έμπορος υφασμάτων
.... : το Σάββατο και η Κυριακή μαζί
.... : μορφή ρύπανσης του περιβάλλοντος από δυνατούς θορύβους

2 Κατατάξτε τις λέξεις που ακολουθούν ανάλογα με το α΄ συνθετικό τους:
αλλόγλωσσος, πρόσφυγας, ξενόφερτος, μονοπάτι, αποξένωση, προσφιλής, διπρόσωπος, φιλέλληνας, τετραπέρατος, καλοδέχομαι, καταδεκτικός, ξανασμίγω, εξώφυλλο, νυχτοφύλακας, σαπιοκάραβο, καθοδήγηση, τρίτομος, μακροβούτι, ξενομανία, πανωσέντονο, χειροκροτώ, γεωλόγος.

ουσιαστικό	επίθετο	πρόθεση	επίρρημα	αριθμητικό	αντωνυμία

Γ Επανέλεγχος της γραπτής έκφρασης

Κείμενο 5 [Αυτή η κατασκήνωση είναι κάτι το φανταστικό]

Αγαπητέ μου Άρη,

Ετοιμάσου να μαζέψεις χρήματα από τώρα, γιατί του χρόνου θα σε κουβαλήσο μαζί μου στην κατασκήνωση. Αυτή η κατασκήνωση, φίλε μου, είναι κάτι το φανταστικό που **δεν ξέρω πως να σου την περιγράψω**.

Ένα πράγμα που θα σε γοητεύση σίγουρα είναι η τροφή – κρέας τρεις φορές την εβδομάδα, σπιτίσια κουλούρια και κέικ και πίτες και προγεύματα με χυμό φρούτων, ψωμί από σίκαλη, αυγά, χοιρινό, τηγανιτές πατάτες και γάλα όσο τραβάει **η ψυχή σου**.

Μια φορά τη βδομάδα τα παιδιά σε κάθε **καμπίνα** οργανόνουν μια νυχτερινή πορεία ή μια έξοδο με κανό. Ο αρχηγός μας, ένας έμπειρος κατασκηνωτής, είναι θαυμάσιος μάγειρας, ψαράς και παραμυθάς.

Όταν συναντηθούμαι, θύμισέ μου να σου πω για την ώρα που ο αρχηγός της κατασκήνωσης αναποδογύριζε τα κανό, για το σκιουράκι που μπήκε στη σκηνή μας και για τις προσπάθειές μου στο μαγείρεμα. Εντωμεταξύ εσύ μάζευε χρήματα και γράψε μου τα νέα.

Ο φίλος σου Μάριος
(γνωστός στους φίλους του ως «Καπετάνιος»)

Νίκος Γρηγοριάδης, *Η παράγραφος*, εκδ. Κώδικας, 1979 (διασκευή)

1 Υποθέστε ότι γράψατε από την κατασκήνωση που περνάτε τις διακοπές σας το παραπάνω γράμμα σ' ένα φίλο σας (κείμ. 5). Πριν το στείλετε, προσπαθήστε να βελτιώσετε:

α. τα ορθογραφικά λάθη,

β. τις υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις, ώστε η έκφρασή σας να γίνει πιο σαφής και ακριβής.

2 Επιλέξτε ένα από τα κείμενα που γράψατε στην προηγούμενη θεματική ενότητα και προσπαθήστε να το βελτιώσετε βασισμένοι αυτή τη φορά τόσο στις παρατηρήσεις ενός συμμαθητή σας όσο και στις διορθώσεις του καθηγητή.

4η ενότητα

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ...

- Οι διαθέσεις του ρήματος – Μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα – Αντικείμενο
- Συνοχή ευρύτερου κειμένου

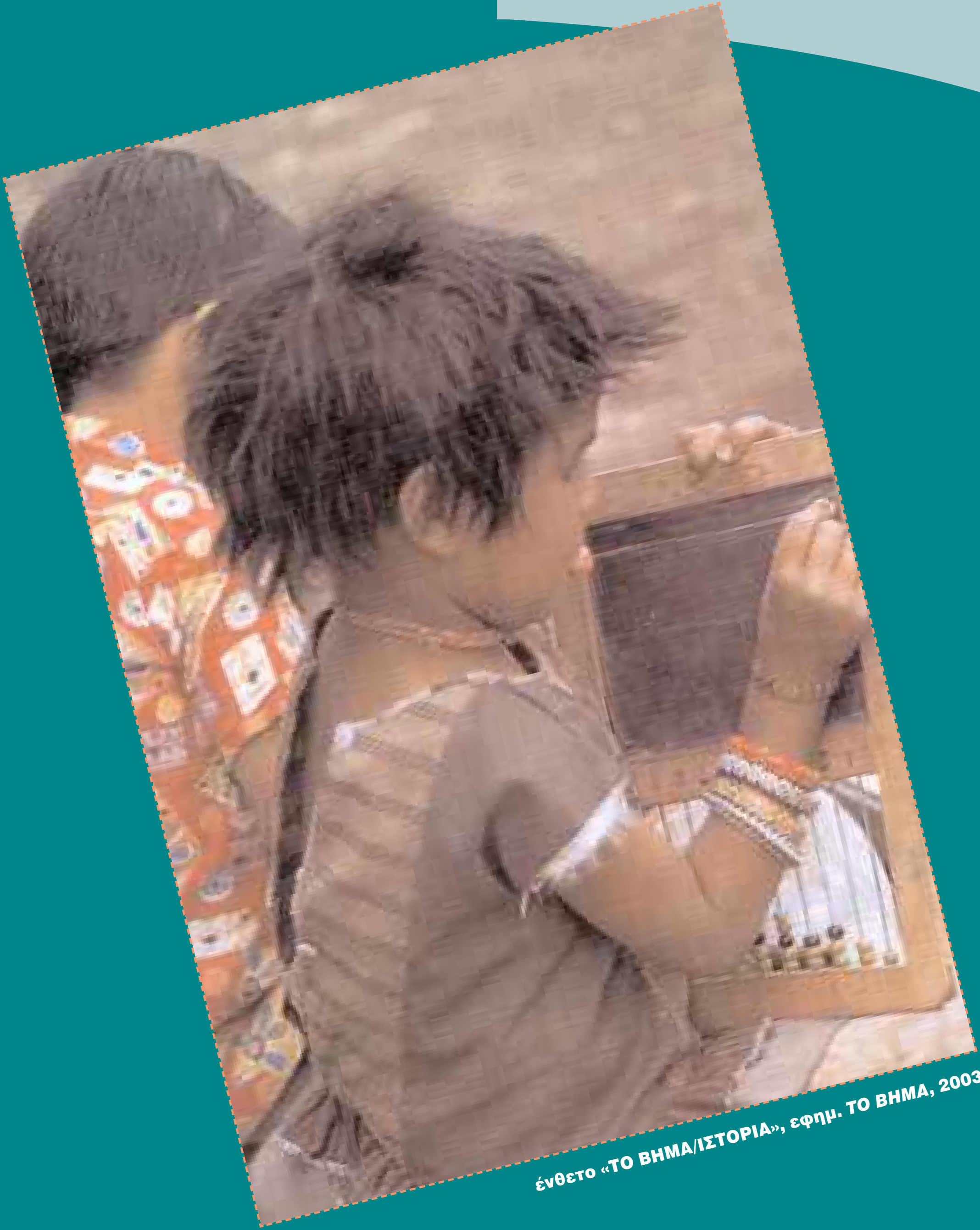

ένθετο «ΤΟ ΒΗΜΑ/ΙΣΤΟΡΙΑ», εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 2003

Α Οι **διαθέσεις** του ρήματος – **Μεταβατικά** και **αμετάβατα** ρήματα – **Αντικείμενο**

Κείμενο 1 [Μεγαλώνουμε]

Πότε ακριβώς έγινε κι αποφάσισα να μεγαλώσω δεν το θυμάμαι. Ίσως όμως να ήμουν από πάντα μου «μεγάλη», πρώτον γιατί όταν η μαμά μιλούσε για μένα, έτσι πάντα με έλεγε: «η μεγάλη» (η μεγάλη έκανε αυτό, η μεγάλη πήγε εκεί) και δεύτερον γιατί τύχαινε πάντα να είμαι μεγαλύτερη από τη Ζωίτσα μας. Κάποια στιγμή λοιπόν το πήρα απόφαση: μεγάλωσα!

Πήγαινα άλλωστε στο γυμνάσιο και το μυαλό μου άρχισε να απλώνεται σε πολύ περισσότερα πράγματα. Άρχισα να σκέφτομαι πιο πολύ και κάπου κάπου να στεναχωριέμαι χωρίς κανένα λόγο. Τώρα πια δεν είχα να κάνω με μια μόνο δασκάλα, μα με τόσους πολλούς καθηγητές που ο καθένας είχε τις δικές του απαιτήσεις και νόμιζε πως εμείς είχαμε να διαβάσουμε μόνο το δικό του μάθημα! Εφτά ώρες την ημέρα, εφτά διαφορετικά μαθήματα. Τα μόνα που δεν θέλουν διάβασμα είναι η γυμναστική και η ωδική. Κάθε καθηγητής ξέρει πολλά πράγματα για το δικό του μάθημα και νομίζει πως είναι αυτονόητο να τα μάθουμε κι εμείς! [...]

Στα μαθηματικά σπάνια συγκεντρώνομαι. Συνήθως παρατηρώ την καθηγήτριά μου, την κυρία Πασσά, όμορφη με ξανθά μαλλιά και πολύ μοντέρνα ντυμένη, που στα δάχτυλά της φορά πάντα μεγάλα δαχτυλίδια. Παρατηρώ τη σκόνη της κιμωλίας που λερώνει τα κόκκινα νύχια της καθώς γράφει εξισώσεις στον πίνακα – ποτέ δεν καταλαβαίνω με την πρώτη γιατί αυτό ισούται με κείνο και κείνο με κάποιο άλλο. Γενικά, η άλγεβρα είναι η χειρότερή μου και γι' αυτό πάντα την αφήνω για το τέλος – περιμένω τον μπαμπά να 'ρθει από τη δουλειά του να λύσουμε τις ασκήσεις μαζί. Προτιμώ τη γεωμετρία γιατί μ' αρέσει να σχεδιάζω.

Το ωραιότερο μάθημα στην πρώτη γυμνασίου είναι σίγουρα η ιστορία. Η καθηγήτριά μας, η κυρία Πιπερίγκου, είναι σίγουρο πως στην προηγούμενη ζωή της θα είχε ζήσει στην αρχαία Αθήνα! Πώς να το εξηγήσω αλλιώς; Αφού όταν μιλάει για τον άτυχο για τους Αθηναίους Πελοποννησιακό πόλεμο μόνο που δεν κλαίει! Κι ας τα 'χει βάλει τόσες φορές με τους αρχαίους Αθηναίους και την αχαριστία τους που εξορίσανε έναν Αριστείδη κι ένα Θεμιστοκλή και που καταδίκασαν σε θάνατο το Σωκράτη, το μεγαλύτερο Δάσκαλο των αιώνων. Λεπτή, μικροσκοπική, μ' ένα χάρακα πάντα στο χέρι για να δείχνει στο χάρτη τις αποικίες των Ελλήνων, η κυρία Πιπερίγκου διηγείται τόσο όμορφα, έτσι που όλες αγαπάμε πολύ την ιστορία και δεν τη βαριόμαστε ποτέ.

Νένα Ι. Κοκκινάκη, *Η Ζωίτσα, Ένα αληθινό παραμύθι*, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2002

1 Κάποιες από τις σκέψεις της αφηγήτριας για το Γυμνάσιο και κυρίως η προτίμησή της για το μάθημα της Ιστορίας εκφράζονται με τα υπογραμμισμένα ρήματα του κειμένου. Βρείτε τις διαθέσεις τους.

2 Μετατρέψτε την ενεργητική σύνταξη των ακόλουθων φράσεων σε παθητική:

α. *Οι Αθηναίοι καταδίκασαν σε θάνατο το Σωκράτη.*

. . . .

β. *Η σκόνη της κιμωλίας λερώνει τα κόκκινα νύχια της.*

. . . .

3 Χαρακτηρίστε τα υπογραμμισμένα ρήματα μεταβατικά (Μ) ή αμετάβατα (Α) και υπογραμμίστε τα αντικείμενά τους.

α. *Το μυαλό μου άρχισε να απλώνεται σε πολύ περισσότερα πράγματα.*

. . . .

β. *...που εξορίσανε έναν Αριστείδη κι ένα Θεμιστοκλή...*

. . . .

γ. *...ο καθένας είχε τις δικές του απαιτήσεις και νόμιζε πως εμείς είχαμε να διαβάσουμε μόνο το δικό του μάθημα!*

. . . .

δ. *Πώς να το εξηγήσω αλλιώς;*

. . . .

Κείμενο 2 [Αρχίζουμε πρόβες για την εθνική γιορτή]

Τέλεια! Σήμερα στο μάθημα της μουσικής ήταν τέλεια! Γιατί από αύριο αρχίζουμε πρόβες για τη γιορτή της 25ης Μαρτίου. Θα κάνουμε πρόβες με τη χορωδία, θα χάνουμε μαθήματα! Έχουμε μια κάπως μικρή χορωδία στο σχολείο, καμιά τριανταριά άτομα και έχει πλάκα. Το ρεπερτόριο θα ’ναι το συνηθισμένο: Ελεύθεροι Πολιορκημένοι και δώσ’ του. Φέτος θα ’χουμε και την Τζίνα με τ’ ακορντεόν και μελόντικες και ξυλόφωνα. Θαυμάσια. Από τώρα ονειρεύομαι τις ώρες μαθημάτων που θα χαθούν στις πρόβες. Και η καλλιτεχνικού, η Βαφειώτη, μας λέει ότι θέλει μια ομάδα να σχεδιάσει κάτι σκηνικά και κάτι Κολοκοτρώνηδες και κάτι σημαίες και δάφνες. Μέσα! Υπολογίζω κι άλλες χαμένες ώρες μαθημάτων.

Σοβαρά σοβαρά, λέω στη Βαφειώτη, που είναι πολύ κλασική καλλιτεχνικού και ώρες ώρες μιλάει καθαρευουσιάνικα:

– Είμαι στη διάθεσή σας, κυρία Βαφειώτη, έτοιμη να ταχθώ στην καλλιτεχνική δημιουργία! (μα, πού τα βρίσκω!!...) Σηκώνει τα φρύδια με ύφος σαν να λέει «Τώρα με δουλεύει η μικρή; Τι γίνεται;» και πετάει:

– Καλά... ναι... βέβαια... να το συζητήσουμε...

– Τι να συζητήσουμε, κυρία; Θέλω πολύ να τ' αναλάβω. Και νομίζω πως κι ο Οικονομίδης θέλει να βοηθήσει.

Ορίστε, πάω να κάνω κατάσταση και στο Βασίλη, για να μη με βρίζει μετά ότι χάνω μόνο εγώ μαθήματα και δεν τον σκέφτομαι και τον αφήνω να υποφέρει και να σκάει στη βλαμμένη τάξη μας.

Ευτυχώς, πολλοί εθελοντές για το δημιουργικό μέρος της γιορτής δεν υπάρχουν και έτσι έχουμε πολλές πιθανότητες με το Βασίλη να είμαστε εμείς οι επίσημοι μπογιατζήδες της εθνικής γιορτής. Αλλά κάτι δεν προβλέψαμε.

Μας παίρνει λοιπόν η Βαφειώτη στο διάλειμμα και μας πάει στο Γυμνασιάρχη, για να τον ρωτήσει αν μπορούμε να αναλάβουμε εμείς και τις αφίσες.

– Και γιατί να μην μπορούμε; Γιατί να πει όχι; Αφού προσφερόμαστε. Εθελοντικά ερχόμαστε! επιμένω.

– Ναι, αλλά, απ' όσο γνωρίζω, είστε ήδη μέλη της χορωδίας μας και δεν ξέρω αν θα ήτο φρόνιμο να χάσετε περαιτέρω διδακτικές ώρες, λαμβάνοντας μέρος και στην παρούσα δραστηριότητα, απάντησε η Βαφειώτη στ' αρχαία.

– Γι' αυτό, χρειαζόμαστε την έγκριση του κυρίου Γυμνασιάρχου.

Ο κύριος Γυμνασιάρχης δίνει, ευτυχώς, τη συγκατάθεσή του, ελλείψει άλλων εθελοντών, κι έτσι, να 'μαστε οι «Εθνικοί Μπογιατζήδες». Για ένα μήνα και βάλε θα χάνουμε περίπου τέσσερις έως έξι ώρες τη βδομάδα! Βέβαια, δε μας χαρίζουν Φιλολογικά ή Μαθηματικά, αλλά μας παίρνουν απ' τα Θρησκευτικά, τις Γυμναστικές κι αυτά.

Η Καρακατσάνη, η μουσικού, είναι γεμάτη ενθουσιασμό και προσπαθεί να δέσει όλες τις φωνές και τα όργανα μαζί, ενώ βγάζει και δυο τρεις που θα κάνουν σόλο, έτσι, για να γίνει ακόμα πιο συγκινητική η ατμόσφαιρα. Και οι προετοιμασίες των αφισών προχωρούν. Είναι η Μάρθα με τον Πέτρο που βοηθούν στις ζωγραφικές.

Χαρά Γιαννακοπούλου, *Λητώ*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1999

1 Από την προετοιμασία της σχολικής γιορτής επιλέξαμε τις παρακάτω φράσεις. Αντικαταστήστε τα αντικείμενα των ρημάτων με άλλα από τη δική σας σχολική ζωή, όπως το παράδειγμα:

Σηκώνει	*τα φρύδια*	
	τα λεπτά της χέρια	
	όποιον τύχει	
	το μαθητή	
Έχουμε	*μια χορωδία*	
	....	
	....	
	....	
Ο κ. γυμνασιάρχης δίνει	*τη συγκατάθεσή του*	*στην καθηγήτρια*
	....	....
	....	....
	....	....

Η Βαφειώτη	*μάς*	*λέει*	*ότι θέλει μια ομάδα*
	....		....
	....		....
	....		....

2 Χρησιμοποιήστε τα παρακάτω μεταβατικά ρήματα ως αμετάβατα σε φράσεις που αναφέρονται σε μια συνηθισμένη μέρα σας στο σχολείο.

α. *Από αύριο αρχίζουμε πρόβες για τη γιορτή.*

....

β. *Τώρα με δουλεύει η μικρή;*

....

γ. *Ώρες ώρες μιλάει καθαρευουσιάνικα.*

....

δ. *Μας πάει στο γυμνασιάρχη.*

....

3 Χρησιμοποιήστε τα παρακάτω ρήματα με σύστοιχο αντικείμενο μέσα σε φράσεις ή παραλείψτε το αφήνοντας τον επιθετικό προσδιορισμό ή αντικαθιστώντας το με την αόριστη αντωνυμία ή με επίρρημα: *ονειρεύομαι, λέω, σχεδιάζω.*

....

....

....

Β Συνοχή ευρύτερου κειμένου

Κείμενο 3 [Πώς θέλουμε ένα σύγχρονο σχολείο...]

Το ελληνικό σχολείο δέχεται αμείλικτη κριτική εξαιτίας των ποικίλων προβλημάτων που αναφύονται στο χώρο. Έτσι, λοιπόν, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη αναβάθμισής του. Οι αλλαγές στα εκπαιδευτικά προγράμματα πρέπει να γίνουν στόχος της εκπαίδευσης, ώστε να παρέχουν στο μαθητή γνώσεις χρήσιμες και όχι ο μαθητής να ασχολείται με αντικείμενα που δεν του παρέχουν ουσιαστική γνώση.

Το πρόγραμμα, λοιπόν, θα πρέπει να υποστηρίζει την εθνική μας παιδεία, να αναδεικνύει και να αξιοποιεί τη συνολική πνευματική μας περιουσία, να στηρίζει, όμως, και τις πανανθρώπινες αξίες. Πρέπει, όμως, στις σύγχρονες επιστημονικές και πνευματικές κατακτήσεις να μπορεί να παρακολουθεί τις εξελίξεις και τους ρυθμούς της προόδου. Σκοπός της είναι να καλλιεργεί την

αγάπη για την πατρίδα και το σεβασμό για τις άλλες πατρίδες. Η νοσηρή αγάπη για την πατρίδα, η προγονολατρεία, ο εθνικισμός, η ξενοφοβία και η εθνική αλαζονεία δεν έχουν θέση στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο, γιατί συγκρούονται με τη βαθύτερη ουσία του ελληνισμού και υπονομεύουν την πρόοδο της πατρίδας μας.

Επίσης, θα ήταν σωστό να περιοριστούν οι εξετάσεις που ευνοούν την αποστήθιση, τον ανταγωνισμό, τη βαθμοθηρία, ενώ παράλληλα φορτώνουν τα παιδιά με άγχος. Το Ελληνικό Σχολείο, επίσης, δεν πρέπει να περιφρονεί την τεχνολογία. Ο τεχνοκρατικός προσανατολισμός είναι κατακριτέος, πρέπει, όμως, να αφήσουμε έξω από το σχολείο τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα οπτικοακουστικά μέσα; Ο άνθρωπος πρέπει να γνωρίζει να τα χειρίζεται, ώστε να γίνει ανεξάρτητος στο μέλλον και να μην κινδυνεύει να υποταχθεί στην πιο χυδαία χρήση τους.

Το σύγχρονο σχολείο θα πρέπει να βοηθάει το νέο άνθρωπο να δημιουργεί σωστή προσωπικότητα και να τον γαλουχεί με τις αξίες του ανθρωπισμού και του πατριωτισμού και να μην παράγει νεόπλουτους της μάθησης, που έχουν την ίδια κίβδηλη ευγένεια με τους νεόπλουτους του χρήματος, όπως γράφει και ο Σεφέρης.

Αικ. Συγγρού (μαθήτρια), *Βουλή των Εφήβων*, τ. Β΄ (διασκευή)

Αφού διαβάσετε προσεκτικά το παραπάνω κείμενο που έγραψε μια μαθήτρια για τη Βουλή των Εφήβων, απαντήστε στα εξής ερωτήματα:

α. Ποιο είναι το θέμα του κειμένου και για ποιο σκοπό γράφτηκε;

β. Με ποιο τρόπο και με ποιες απόψεις-θέσεις γράφει τον πρόλογο και τον επίλογο του κειμένου της η μαθήτρια;

5η ενότητα

ΣΥΖΗΤΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

- Οι βαθμοί των επιθέτων και των επιρρημάτων
- Το β΄ συνθετικό
- Οργάνωση και συνοχή της περιγραφής και της αφήγησης

Α Οι βαθμοί των επιθέτων και των επιρρημάτων

Κείμενο 1 [Ταμπάκης (Βυρσοδέψης)]

Η δουλειά του ταμπάκη ήταν δύσκολη και ανθυγιεινή. Όλη μέρα στη βρόμα και στη δυσωδία του «σάπιου» δέρματος. Η πρώτη του δουλειά ήταν να βρει τα δέρματα. Η καλύτερη εποχή αγοράς των δερμάτων ήταν ο μήνας Οκτώβριος, γιατί μετά άρχιζαν οι βροχές και τότε τα δέρματα στέγνωναν δύσκολα. Γύριζε, λοιπόν, όλη τη μέρα στα χωριά για να βρει δέρματα, να κάνει τη συμφωνία αγοράς κι έπειτα ν' αρχίζει να τα συγκεντρώνει. Όταν τελείωνε μ' όλα αυτά, άρχιζε το πρώτο στάδιο της επεξεργασίας τους, που διαρκούσε 20 ημέρες περίπου. Πρώτα τα αλάτιζε και στη συνέχεια τα αποξήραινε, για να συντηρηθούν. Έπειτα τ' άφηνε για λίγες μέρες βυθισμένα μέσα σε γούρνες με νερό και διάλυμα καυστικής ποτάσας, για να φύγουν οι πολλές βρομιές και να μαλακώσουν. Μετά τα έβγαζε απ' τις γούρνες και τα άπλωνε τεντωμένα σ' ένα ειδικό πλαίσιο και μ' ένα μαχαίρι τα έξυνε με προσοχή, για να αφαιρεθούν τα υπολείμματα κρέατος και λίπους. Στη συνέχεια τα έβαζε μέσα σε λακκούβες βάθους ενός μέτρου περίπου, γεμάτες με νερό και ασβέστη (ασβεσταριές ή ασβεστερά), όπου παρέμεναν 5-8 ημέρες. Εκεί γινόταν η αποτρίχωση· μαλάκωνε τελείως το δέρμα, άνοιγαν οι πόροι του κι έβγαινε εύκολα το τρίχωμα.

Βασίλης Σαρησάββας, *Παραδοσιακά επαγγέλματα: Ταξίδι στο χθες*, εκδ. Μαλλιάρης – Παιδεία, 2000

Βρείτε τα επίθετα και τα επιρρήματα που σχηματίζουν παραθετικά, κατατάξτε τα ανάλογα με το βαθμό τους στον παρακάτω πίνακα και γράψτε τους υπόλοιπους βαθμούς τους (στο μονολεκτικό τύπο).

Θετικός βαθμός	Συγκριτικός βαθμός	Σχετικό υπερθετικό	Απόλυτο υπερθετικό

Κείμενο 2 [Δεν μπορεί να ’ναι έτσι η ζωή στην Αθήνα]

Στο τραπέζι ο πατέρας μού είπε ότι αύριο ξεκινάει δουλειά. Σ’ ένα μηχανουργείο στον Πειραιά. Τα λεφτά δεν είναι καλά. Το ξέρει. Τον πληρώνουν, λέει, κάτω απ’ το βασικό. Αλλά τι να κάνει;... Δε γίνεται αλλιώς. Δεν μπορεί να περιμένει άλλο για μια καλύτερη δουλειά.

Αν όμως κάνουμε οικονομίες και μ’ αυτά τα λεφτά που θα παίρνει, μπορεί σε έξι μήνες... σ’ ένα χρόνο το πολύ, να μαζέψουμε εκατό χιλιάδες!... Τόσα του χρειάζονται για να πάρει ένα μεταχειρισμένο τόρνο μικρό. Μετά θα γυρίσουμε στη Σύμη. Θ’ ανοίξει ένα μηχανουργείο. Θα ’χει πολλή δουλειά, γιατί τώρα με τα καραβάκια, με τα τουριστικά μαγαζιά, το χρειάζεται η Σύμη ένα μηχανουργείο. Θα φτιάχνει βίδες, παξιμάδια, καρφιά, τέτοια... Έξι μήνες θα στριμωχτούμε... το πολύ ένα χρόνο και μετά ποιος μας πιάνει!

«Γιατί εδώ στην Αθήνα», λέει ο πατέρας, «δεν μπορείς να δεις προκοπή. Σε τρώνε τα έξοδα. Νοίκι, φώτα, εισιτήρια για να πας και να ’ρθεις στη δουλειά σου, καλύτερο ντύσιμο, πετρέλαιο, κοινόχρηστα... άσε το φαγητό που είναι ακριβότερο... Ενώ στη Σύμη... το σπίτι μας το ’χουμε, το μποστανάκι μας το ’χουμε, καμιά κοτούλα μπορεί να ξαναβάλουμε (εδώ, κοίταξε με τρόπο τη μάνα μου), μπορείς να κατέβεις με τα παλιόρουχα της δουλειάς απ’ το σπίτι στο Γιαλό. Όλοι έτσι γυρίζουν... Εισιτήρια δε χρειάζεσαι, πετρέλαιο δε χρειάζεσαι... Άρα η ζωή είναι φτηνότερη...»

«Και καλύτερη» είπε η μάνα μου, που δε λέει πολλά.

Εγώ δε μιλάω. Τι να πω κιόλας;... Ούτε ξέρω πια αν θέλω να μείνω στην Αθήνα ή να γυρίσω στη Σύμη... Βέβαια, στεναχωριέμαι λίγο στην Αθήνα, αλλά επειδή είναι αρχή... Μετά... δεν μπορεί να ’ναι έτσι η ζωή στην Αθήνα!... Δεν μπορεί!... Γιατί τότε, γιατί όλο έρχονται απ’ τα νησιά και τα χωριά στην Αθήνα κι όλο μένουν;... Δεν μπορεί και σε καλύτερα σπίτια απ’ του Σταύρου θα μένουν και θα γλεντάνε και ωραία θα ντύνονται και σε ωραία σχολεία θα πηγαίνουν. Γιατί αλλιώς, γιατί θα μένανε;... Γιατί;... Μπορεί τώρα που θα πιάσει δουλειά ο πατέρας ν’ αλλάξει η ζωή μας. Και σιγά σιγά ν’ αλλάξει κι αυτός και να θέλει να μείνει...

Ευγενία Φακίνου, *Αστραδενή*, εκδ. Κέδρος, 1982

1 Στο παραπάνω κείμενο εντοπίστε τα επίθετα συγκριτικού βαθμού μαζί με το ουσιαστικό που συνοδεύουν και γράψτε στη διπλανή στήλη τη φράση με το επίθετο στο απόλυτο υπερθετικό του.

Συγκριτικός βαθμός	Απόλυτο υπερθετικό

2 Στο ίδιο κείμενο βρείτε και γράψτε τα επίθετα θετικού βαθμού και δίπλα τους τα περιφραστικά παραθετικά τους.

ΕΠΙΘΕΤΑ		
Θετικός	**Συγκριτικός**	**Υπερθετικός**

Κείμενο 3 [Ένας ταξιτζής μιλάει για τη δουλειά του]

Ξεκίνησα να δουλεύω το ταξί πριν από εξίμισι χρόνια, περί τα μέσα του 1997. Επέλεξα αυτή τη δουλειά, γιατί ήθελα να έχω ελευθερία ως προς το ωράριο. Το κίτρινο τετράτροχο το παρέχει αυτό. Προχώρησα σε μια σεβαστή, για τα δεδομένα μου, επένδυση, για να αγοράσω το μισό αυτοκίνητο. Ο συνεταίρος μου ανήκε ήδη σε εταιρεία ραδιοταξί και έτσι εντάχτηκα κι εγώ στη δύναμή της. Κάποια στιγμή κατάφερα να αγοράσω και το «έτερο ήμισυ». Σε γενικές γραμμές κάνω περίπου 120-200 χιλιόμετρα την ημέρα μέσα στην πόλη. Υπάρχουν ωστόσο δύο βάρδιες στη δουλειά μας: Αυτοί που προτιμούν να οδηγούν το πρωί και τα «νυχτοπούλια». Η δική μου εργάσιμη μέρα αρχίζει στις 8 το πρωί και τελειώνει το βράδυ. Είναι πολύ δύσκολο να στέκεσαι πίσω από το τιμόνι για τόσο πολλές ώρες. Οι περισσότεροι ταξιτζήδες υποφέρουν από τη μέση τους. Η οδήγηση σε εξαναγκάζει σε διαρκή εγρήγορση, κατάσταση που αυξάνει την ένταση και το άγχος, επομένως και τις πιθανότητες για καρδιακά νοσήματα. Σε σχέση με το πολυσυζητημένο θέμα των ταμειακών μηχανών οι εξελίξεις έχουν δρομολογηθεί. Η σχετικά πρόσφατη πολυήμερη απεργία ήταν η μεγαλύτερη των τελευταίων ετών...

περ. «ΒΗΜΑgazino», εφημ. *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 8/2/2004

1 Στο κείμενο 3 μπορείτε να βρείτε επίθετα που δε σχηματίζουν παραθετικά;

....

....

....

....

2 Γράψτε τρεις προτάσεις με σύγκριση που θα εκφράζουν τις απόψεις σας για τα επαγγέλματα και την εργασία, χρησιμοποιώντας διαφορετικό τρόπο εκφοράς του β΄ όρου σύγκρισης. • Έπειτα διαβάστε τις προτάσεις σας στην τάξη.

....

....

....

....

....

....

....

....

Β Το β΄ συνθετικό

Εντοπίστε στο κείμενο 3 τις λέξεις: *τετράτροχο, χιλιόμετρα, νυχτοπούλια, πολυσυζητημένο, πολυήμερη.* • Σε ποιο μέρος του λόγου ανήκει η καθεμιά; • Ξεχωρίστε το β΄ συνθετικό τους. • Σε ποιο μέρος του λόγου ανήκει το καθένα από αυτά;

Λέξεις	Μέρος του λόγου	β΄ συνθετικό	Μέρος του λόγου

Κείμενο 4 [Μια αισθητικός μιλάει για τη δουλειά της]

Στη δουλειά μας δεν υπάρχει οχτάωρο. Όποιος αξιώνει τον τίτλο του αισθητικού εργάζεται συνήθως πολλές ώρες, είτε είναι υπάλληλος είτε ιδιοκτήτης επιχείρησης. Η παραοικονομία δεν είναι άγνωστη στο χώρο. Κάπως έτσι προκαλείται ο αθέμιτος ανταγωνισμός και η απόλυτα ανεξέλεγκτη κατάσταση, όπου δεν τηρείται και δεν ελέγχεται τίποτε. Το κράτος αναγνωρίζει ως αισθητικούς μόνο τους αποφοίτους των ΤΕΙ. Εμείς, οι απόφοιτοι των ΙΕΚ, είμαστε ειδικοί εφαρμογών αισθητικής. Δικαίωμα για επιχειρηματική δραστηριότητα έχουν μόνο οι πρώτοι. Στα πολυδύναμα κέντρα ο πελάτης βρίσκει πολλές διαφορετικές υπηρεσίες (διαιτολόγους, αισθητικούς, γυμναστές, φυσιοθεραπευτές, ψυχολόγους κ.ά.), αλλά, κατά την άποψή μου, οι μικρές επιχειρήσεις προσφέρουν προσωπικές σχέσεις και καλύτερες υπηρεσίες. Πιστεύω πολύ στην προσωπική επαφή. Ο συνδυασμός γνώσης, σωστής υποστήριξης και ειλικρίνειας είναι αυτός που κάνει τη διαφορά.

περ. «BHMAgazino», εφημ. *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 1/2/2004

Ξεχωρίστε το β΄ συνθετικό των λέξεων που υπογραμμίζονται και χρησιμοποιήστε το ως β΄ συνθετικό σε άλλες λέξεις, με τις οποίες θα σχηματίσετε προφορικά προτάσεις που θα αναφέρονται στα επαγγέλματα.

1 .... → .... →

2 .... → .... →

3 .... → .... →

Γ Οργάνωση και συνοχή της περιγραφής και της αφήγησης

Κείμενο 5 [Βιογραφικό σημείωμα]

Οδηγίες για την προετοιμασία ενός βιογραφικού σημειώματος

- Είναι καλύτερο να χωρίζετε το βιογραφικό σημείωμα σε θεματικές ενότητες (θα δείτε τις βασικές στο δείγμα που υπάρχει παρακάτω). Η μορφή αυτή είναι πιο εύκολο να διαβαστεί από ό,τι ένα συνεχές κείμενο. Επίσης, με αυτό τον τρόπο εντοπίζονται πιο άμεσα τα προσόντα σας.

- Να αναφέρετε αναλυτικά τις περιόδους σπουδών, επιμόρφωσης και προϋπηρεσίας (όσες υπάρχουν). Η σειρά που πρέπει να καταγράφετε τις σπουδές και την προϋπηρεσία είναι η αντίστροφη χρονολογική σειρά, δηλαδή, να αρχίζετε από την πιο πρόσφατη και να προχωράτε προς την αρχική. Δε χρειάζεται να γράψετε σπουδές Γυμνασίου και Δημοτικού. Οι βαθμοί πτυχίου και απολυτηρίου συνηθίζεται να αναφέρονται μόνο αν είναι καλοί!

- Το βιογραφικό πρέπει να μην είναι φλύαρο, αλλά όσο το δυνατόν πιο περιεκτικό και πληροφοριακό. Ιδανικό μέγεθος θεωρείται το βιογραφικό που είναι δύο σελίδες και περιλαμβάνει, ενδεικτικά, τις εξής θεματικές ενότητες (εννοείται ότι μπορείτε να παραλείψετε κάποιες ή να προσθέσετε άλλες):
    - Προσωπικά στοιχεία
    - Σπουδές
    - Ξένες γλώσσες
    - Επιμόρφωση (σεμινάρια, συνεχής κατάρτιση)
    - Επαγγελματική εμπειρία
    - Δημοσιεύσεις, άρθρα, βιβλία
    - Άλλες γνώσεις (π.χ. υπολογιστές)
    - Ασχολίες και ενδιαφέροντα
    - Συστατικές επιστολές

Δείγμα βιογραφικού σημειώματος

Προσωπικά στοιχεία

Ονοματεπώνυμο	:	Γιώργος Κ.
Διεύθυνση κατοικίας	:	Ερμού 20
Τ.Κ., πόλη	:	554 26 Θεσσαλονίκη
Τηλέφωνο	:	2310 ....
Φαξ	:	2310 ....
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο	:	gk@yahoo.gr
Ημερομηνία γέννησης	:	09.04.1972

Σπουδές

1990-1994	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Νομική Σχολή Βαθμός πτυχίου: 8
1983-1989	1ο Λύκειο Θεσσαλονίκης Βαθμός απολυτηρίου: 18,9

Ξένες γλώσσες

Αγγλικά: άριστα (Cambridge Proficiency)
Γαλλικά: καλά (Sorbonne I)

Επαγγελματική εμπειρία

2002-2004	Δικηγορικό γραφείο ΕΖ. Ειδίκευση σε θέματα Εμπορικού Δικαίου
1998-2002	Ναυτιλιακή εταιρία ΓΔ. Ειδίκευση σε θέματα Ναυτικού Δικαίου
1994-1996	Δικηγορικό γραφείο ΑΒ. Ασκούμενος δικηγόρος

Ασχολίες και ενδιαφέροντα

Μπάσκετ, θέατρο, κινηματογράφος, λογοτεχνία

Συστατικές Επιστολές

Διαθέσιμες εφόσον ζητηθούν

1 Παραπάνω δίνεται το βιογραφικό σημείωμα ενός υποψηφίου για την αγγελία που ζητά δικηγόρο (Βιβλίο του Μαθητή, κείμ. 2). • Υποθέστε ότι είστε ο εργοδότης και ότι καλείτε τον υποψήφιο σε συνέντευξη. Τι ερωτήσεις θα του κάνατε, ώστε να πάρετε περισσότερες πληροφορίες και να αποκτήσετε καλύτερη εικόνα για το άτομο αυτό; • Θα τον προσλαμβάνατε;

2 Αφηγείστε σ' ένα φίλο την πορεία των σπουδών σας. Στη συνέχεια περιγράψτε την εργασία με την οποία ασχοληθήκατε μέχρι τώρα.

Κείμενο 6 [Το γραφείο του συλλόγου καθηγητών]

Το δωμάτιο ήταν μικρό και στενό και στη μία πλευρά του, τη βορινή, υπήρχαν γραφεία σιδερένια το ένα δίπλα στο άλλο. Στον τοίχο, δίπλα στην πόρτα της εισόδου, μια βιβλιοθήκη και απέναντι απ' τα γραφεία το μεγάλο παράθυρο και πέντε έξι καρέκλες. Στις κρεμάστρες κρέμονταν τέσσερα μπουφάν αφηρημένων μαθητών που ποτέ δεν τα αναζήτησαν και περίμεναν εκεί υπομονετικά το χειμώνα, δυο ομπρέλες πιασμένες από το χερούλι τους και τρεις πλαστικές μισοσκισμένες τσάντες με ισάριθμες ξεφουσκωμένες μπάλες ποδοσφαίρου. Στους τοίχους κάνα δυο πίνακες ανακοινώσεων, μερικά έργα ζωγραφικής των μαθητών και κάποιες κορνιζαρισμένες φωτογραφίες από παραστάσεις σχολικές. Στη μία αποκάτω έγραφε «Ενθύμιο από την παράσταση “Καληνύχτα Μαργαρίτα”, σχολ. έτος 1984-5» κι αποκάτω τα ονόματα των μαθητών που έπαιρναν μέρος.

Έλσα Λιαροπούλου, *Ο Σύλλογος*, εκδ. Ίνδικτος, 2001

Προσέξτε πώς οργανώνει την περιγραφή της η συγγραφέας στο κείμενο 6. • Γράψτε μία αντίστοιχη περιγραφή για την αίθουσα της τάξης σας.

Κείμενο 7 [Η καθημερινή ζωή του παππού στην Πόλη]

Κάθε πρωί χαράματα πάνω στην άμαξά του, κουκουλωμένος στα ζεστά έφευγε βιαστικά, πριν φέξει, να προλάβει ν' ανοίξει την επιχείρηση προτού περάσει ο Χρυσάφης. Ο Χρυσάφης ήταν ο προπομπός μιας καλής ημέρας. Ήταν ο σαλεπιτζής που του προμήθευε το αγαπημένο του σουτλού σαλέπ. Όχι πως αν δεν τον προλάβαινε θα 'χανε το σουτλού σαλέπι του. Ο Χρυσάφης ήξερε, το 'βαζε σ' ένα ποτήρι, το σκέπαζε μ' ένα τσιγκάκι, στρογγυλό με τσακισμένα χείλια, ειδικά γι' αυτή την περίσταση και τ' άφηνε στο περβάζι του παράθυρου, ακριβώς δίπλα απ' την πόρτα. Μόνο που τότε το σαλέπι κρύωνε και δεν ήταν πια σαλέπι. Λίγο αργότερα άνοιγε ο απέναντι καφενές και ο πρώτος, άντε ο δεύτερος καφές ερχότανε για τον παππού μου. Όλη τη μέρα το παιδί πηγαινοέφερνε καφέδες ή τσάγια για τον παππού, τους πελάτες του ή για όποιον βρισκότανε μαζί του.

Γύρω στις έντεκα, που ένιωθε πια ότι η δουλειά είχε μπει σε κάποια ρέγουλα, έβγαινε από το γραφείο και πέρναγε απέναντι στον καφενέ. Έπιανε ένα τραπέζι κολλητά στον τοίχο, πάντα το ίδιο, λες και ήταν ρεζερβέ γι' αυτόν, κι άραζε από δίπλα σε μια καρέκλα κι αυτή με την πλάτη της στον τοίχο. Φώναζε πάλι για καφέ και ο μικρός, που ήξερε τις συνήθειές του, έφερνε μαζί με τον καφέ κι ένα τάβλι.

ΣΥΖΗΤΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Από κείνη τη στιγμή μέχρι νωρίς τ' απόγευμα έπαιζε τάβλι μ' όποιον έβρισκε μπροστά του, μ' όποιον δεν είχε δύναμη να του το αρνηθεί. Άμα δεν έβρισκε συμπαίκτη, τον πρώτο αμαξά που πέρναγε τυχαία αποκεί περαστικός, μ' ένα νεύμα μπορούσε να τον κατεβάσει και να τον σύρει, ήθελε δεν ήθελε, να παίξουνε μια παρτίδα.

Νίκος Θέμελης, *Αναζήτηση*, εκδ. Κέδρος, 1998

Ο συγγραφέας στο κείμενο 7 αφηγείται την καθημερινή δραστηριότητα του παππού Κωνσταντή στην Πόλη. Με ποιες λέξεις και φράσεις οργανώνει και συνδέει την αφήγησή του;

6η ενότητα

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΩ, ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΜΑΙ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΟΥΜΑΙ ΑΠΟ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΠΗΓΕΣ (ΜΜΕ, ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΤΛ.)

- Αδύνατοι και δυνατοί τύποι προσωπικών αντωνυμιών – Οι άλλες αντωνυμίες
- Ετυμολογικές οικογένειες λέξεων

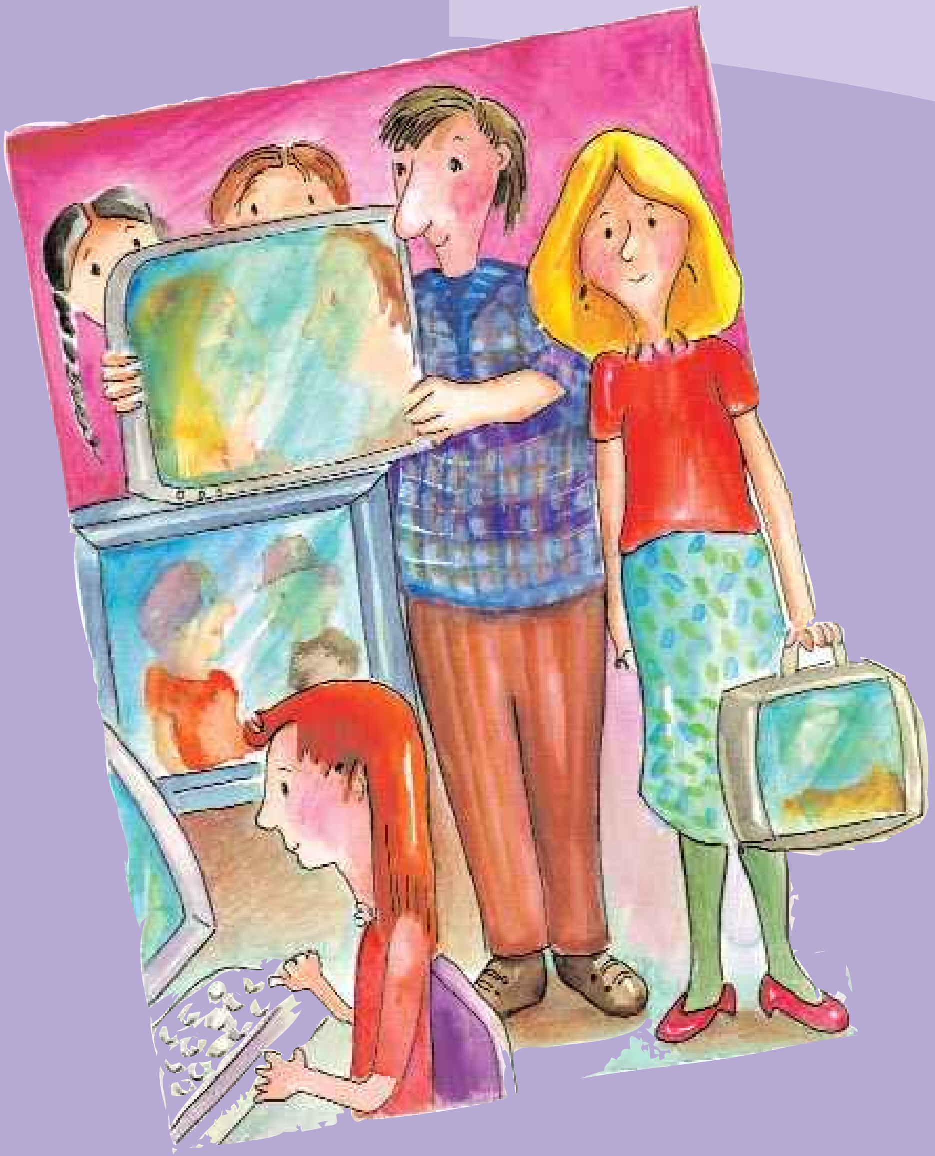

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΩ, ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΜΑΙ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΟΥΜΑΙ ΑΠΟ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΠΗΓΕΣ (ΜΜΕ, ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΤΛ.)

Α **Αδύνατοι** και **δυνατοί τύποι** προσωπικών αντωνυμιών – Οι **άλλες** αντωνυμίες

Κείμενο 1 [Ερωτηματολόγιο μαθητών]

Τα παιδιά της ΣΤ΄ τάξης του 4ου Δημοτικού Σχολείου Κέρκυρας βγήκαν στους δρόμους της πόλης και έκαναν ερωτήσεις στους περαστικούς για τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Είχαν μαζί τους δύο (2) ειδών ερωτηματολόγια: ένα που αφορούσε παιδιά και ένα άλλο που απευθυνόταν σε μεγάλους. Παρακάτω δίνεται το 2ο ερωτηματολόγιο.

1. *Στο σπίτι σας υπάρχει κάποιο ηλεκτρονικό παιχνίδι;*

   Ναι ▫ Όχι ▫

2. *(Αν υπάρχει) Εσείς ασχολείστε καθόλου μ' αυτό;*

   Πολύ ▫ Λίγο ▫ Καθόλου ▫

3. *Πώς αντιδράτε όταν τα παιδιά σας σας ζητάνε να τους αγοράσετε ηλεκτρονικό παιχνίδι;*

   Τους το αγοράζω. ▫
   Δεν τους το αγοράζω. ▫
   Τους λέω πως θα το σκεφτώ. ▫

4. *Όταν κάνετε δώρα στα παιδιά σας ή σε φίλους τους, προτιμάτε να είναι κάποιο ηλεκτρονικό παιχνίδι;*

   Ναι ▫ Όχι ▫ Όχι πάντα ▫

5. *Συμφωνείτε με την αγορά ηλεκτρονικών παιχνιδιών;*

   Ναι ▫ Όχι ▫

6. *Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια είναι χρήσιμα για τα παιδιά;*

   Πολύ ▫ Λίγο ▫ Καθόλου ▫

7. *Οι κασέτες ηλεκτρονικών παιχνιδιών που έχουν βία, πιστεύετε πως επηρεάζουν τη συμπεριφορά του παιδιού;*

   Ναι ▫ Όχι ▫ Όχι πάντα ▫

8. *Γιατί τα παιδιά προτιμούν τα ηλεκτρονικά παιχνίδια;*

   Γιατί διασκεδάζουν μ' αυτά. ▫
   Γιατί βρίσκουν ευκαιρία να μη διαβάσουν. ▫
   Γιατί βρίσκονται μέσα στο «πνεύμα της εποχής». ▫

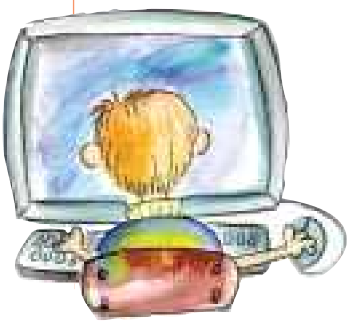

9. Ποια παιχνίδια πρέπει να προτιμούν τα παιδιά;

   Τα ηλεκτρονικά ☐
   Τα παιχνίδια γνώσης ☐
   Τα παιχνίδια κατασκευών ☐

10. Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια απορροφούν τα παιδιά τόσο ώστε να ξεχνούν τα μαθήματά τους;

    Πολύ ☐ Λίγο ☐ Αρκετά ☐

11. Συμμετέχετε στις κληρώσεις και προσφορές των σουπερμάρκετ ή άλλων καταστημάτων για ηλεκτρονικά παιχνίδια;

    Συμμετέχω ☐ Αδιαφορώ ☐ Το σκέφτομαι ☐

12. Αν το ίδιο μαγαζί είχε σε κλήρωση βιβλία αντί για ηλεκτρονικά παιχνίδια, θα είχε την ίδια συμμετοχή στις κληρώσεις; Τι πιστεύετε;

    Ναι ☐ Όχι ☐ Σχεδόν ☐

1 Βρείτε στις 3 πρώτες ερωτήσεις-απαντήσεις του κειμένου 1 τους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών και σημειώστε τη συντακτική τους θέση.

2 Επαναδιατυπώστε προφορικά τις προτάσεις της προηγούμενης άσκησης, αντικαθιστώντας τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών του κειμένου με τους αντίστοιχους δυνατούς.

3 Σημειώστε στο κείμενο 1 τις κτητικές αντωνυμίες μαζί με το ουσιαστικό που συνοδεύουν.

Κείμενο 2 [Η οθόνη του υπολογιστή δεν αντικαθιστά την εφημερίδα]

Πηγαίνοντας προς το σχολείο, η Τάμσιν αγόρασε ένα φύλλο της πρωινής έκδοσης των *Χρονικών του Πόρτσμουθ.* Από το μικρό περίπτερο στη γωνία άρχισε να τρέχει και δε σταμάτησε, μέχρις ότου συνάντησε το Ρομπ και τον Τζος στην πύλη του σχολείου. Αφήνοντας τη σάκα της να πέσει κάτω, άρχισε να ξεφυλλίζει με αγωνία την εφημερίδα.

«Το άρθρο!» είπε λαχανιασμένη. «Η Ντέμπι Γκραντ είπε ότι θα έμπαινε στη σημερινή έκδοση».

Ο Ρομπ χαμογέλασε. «Αυτό είναι λοιπόν; Κι εγώ σκέφτηκα ότι έψαχνες για τα ζώδια!»

«Υπάρχει κάποιο πρόβλημα με την ηλεκτρονική έκδοση;» είπε ο Τζος. «Είναι δωρεάν. Θα μπορούσες να είχες γλιτώσει το έξοδο».

Η Τάμσιν συνέχισε να γυρνάει τις σελίδες. «Τζος, μερικά πράγματα δεν μπορεί να τα αντικαταστήσει η οθόνη του υπολογιστή. Ένα από αυτά είναι και η αίσθηση της εφημερίδας!» Τα μάτια της έψαχναν πάνω κάτω τη σελίδα που είχε ανοίξει μπροστά της. «Να το! Δημοσιεύτηκε!»

Καθώς ο Τζος κοίταζε πάνω από τον ώμο της, η Τάμσιν έσκυψε, για να μπορέσει κι ο Ρομπ να διαβάσει το άρθρο.

«Είναι ολόκληρο, όπως το είδα στον υπολογιστή της στα γραφεία» είπε η Τάμσιν. «Ως την παραμικρή λεπτομέρεια...»

Σταμάτησε διαβάζοντας την τελευταία παράγραφο.

«Πρόβλημα;» είπε ο Τζος κοιτάζοντάς την.

Η Τάμσιν ξαναδιάβασε το τέλος του άρθρου της Ντέμπι Γκραντ.

> Γι' αυτό, εμπρός, επισκέπτες του διαδικτύου. Αν πηγαίνατε στο Άμπεϊ και είστε συνδεδεμένοι με το Δίκτυο, στείλτε ηλεκτρονικά μηνύματα στη διεύθυνση:
> ALLSTAR@ABBEY.PRIME.CO.UK
> Θέλουν να μάθουν πού βρίσκεστε τώρα, τι κάνετε, ό,τι μπορείτε να θυμηθείτε για τη ζωή στο Άμπεϊ – τους δασκάλους, τις αίθουσες, τους παλιούς σας φίλους, τα αθλήματα. Εμπρός, σας περιμένουν να τους στείλετε ένα μήνυμα με όλες τις λεπτομέρειες!

«Κόπηκε... Υπήρχε κάτι για τη φωτιά στο τέλος. Και η τελευταία πρόταση είχε κι ένα πονηρό αστείο».

«Ίσως γι' αυτό να κόπηκε» είπε ο Ρομπ.

«Ίσως» είπε η Τάμσιν. «Μου είπε όντως ότι ο αρχισυντάκτης της ίσως να αναγκαζόταν να περικόψει το άρθρο, αν δεν υπήρχε αρκετός χώρος».

Ο Τζος έδειξε το κάτω μέρος της σελίδας. Στο τέλος του άρθρου υπήρχε ένα λευκό κενό. «Όμως υπήρχε αρκετός χώρος» είπε.

Michael Coleman, *Παγίδα στο Δίκτυο*, μτφρ. Β. Αυγουστίνου, εκδ. Μεταίχμιο, 2002

1 Στο κείμενο 2 υπογραμμίστε τους δυνατούς τύπους της προσωπικής αντωνυμίας και βάλτε σε κύκλο τους αδύνατους. • Εξηγήστε σε κάθε περίπτωση γιατί χρησιμοποιήθηκε ο δυνατός τύπος της προσωπικής αντωνυμίας του α΄ ή β΄ προσώπου.

2 Γράψτε μία μικρή παράγραφο για τη σχέση σας με την τηλεόραση, χρησιμοποιώντας μόνο αδύνατους τύπους προσωπικών αντωνυμιών. • Έπειτα ξαναγράψτε την αντικαθιστώντας τους αδύνατους τύπους με δυνατούς.

....

....

....

....

....

....

....

3 Σε ποια από τις δύο προτάσεις του κειμένου 2 το *ότι* είναι αναφορική αντωνυμία και σε ποια σύνδεσμος; • Πώς γράφεται η αντωνυμία και πώς ο σύνδεσμος;

– *Θέλουν να μάθουν πού βρίσκεστε τώρα, τι κάνετε, ό,τι μπορείτε να θυμηθείτε για τη ζωή στο Άμπεϊ.*
– *Μου είπε όντως ότι ο αρχισυντάκτης της ίσως να αναγκαζόταν να περικόψει το άρθρο.*

4 Βρείτε στα κείμενα 1 και 2 και γράψτε στον παρακάτω πίνακα τις φράσεις που περιέχουν αόριστες, οριστικές και αναφορικές αντωνυμίες (στις αναφορικές αντωνυμίες γράψτε την αναφορική πρόταση που εισάγουν).

Φράσεις με:

αόριστες αντωνυμίες	οριστικές αντωνυμίες	αναφορικές αντωνυμίες

- Σημειώστε τη συντακτική θέση των αντωνυμιών μέσα στον πίνακα.

5 Στους παρακάτω τίτλους εκπομπών από το εβδομαδιαίο πρόγραμμα της τηλεόρασης υπογραμμίστε τις αντωνυμίες και βρείτε σε ποιο είδος ανήκουν. • Φτιάξτε με κάποιες από αυτές δικούς σας τίτλους τηλεοπτικών εκπομπών.

MEGA	ANT1	NET	ALPHA	STAR	ET3
09.50 Το παιδί μου κι εγώ 14.50 Όσα φέρνει η ώρα	11.00 Εκείνες και εγώ	10.00 Άλλη διάσταση	06.50 Καλημέρα σας 10.00 Καλώς τους	06.45 Κάθε μέρα, καλημέρα	10.00 Η άλλη μέρα 12.30 Κάθε τόπος και τραγούδι
15.00 Κάπου σε ξέρω		18.30 Κοίτα τι ζητάει 20.10 Ποιος θέλει να γίνει εκατομμυριούχος	16.50 Θα σε δω στο πλοίο		

περ. «ON OFF», εφημ. *ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 28/3/2004

Β Ετυμολογικές οικογένειες λέξεων

Κείμενο 3 Εξωσχολικές δραστηριότητες μαθητών

Τις συνήθειες των παιδιών μελέτησαν τα τμήματα Κοινωνικής Ιατρικής και Αύξησης και Ανάπτυξης του νοσοκομείου Παίδων «Αγλαΐα Κυριακού».

Οι επιστήμονες Ν. Παπαδοπούλου, Ε. Βλαχοπαπαδοπούλου, Στ. Μιχαλάκος και Τ. Τσαρμακλής κατέγραψαν τις εξωσχολικές δραστηριότητες 1.694 μαθητών από 26 δημοτικά σχολεία της

Αττικής, τις οποίες δημοσίευσαν στο δελτίο της Α΄ Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου της Αθήνας.

Από την ανάλυση των ευρημάτων φαίνεται ότι τα αγόρια ασχολούνται πολύ περισσότερο από τα κορίτσια με τον αθλητισμό και τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Από την πλευρά τους τα κορίτσια διαβάζουν εξωσχολικά βιβλία περισσότερο από τα αγόρια, ενώ ασχολούνται πιο συχνά με την εκμάθηση κάποιου μουσικού οργάνου.

Οι ξένες γλώσσες κλέβουν ελεύθερο χρόνο από πολλούς μαθητές του δημοτικού, καθώς η μελέτη δείχνει ότι τρία στα πέντε παιδιά πηγαίνουν φροντιστήριο προκειμένου να μάθουν τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα.

Την «παράσταση» όμως κλέβει και στα δύο φύλα η τηλεόραση, η οποία φαίνεται ότι αποτελεί την πιο σταθερή παρέα τους κατά τις ώρες που βρίσκονται στο σπίτι.

Δημ. Καραγιώργος, εφημ. *ΕΘΝΟΣ*, 27/1/2004

1 Σχηματίστε σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό αυτό των λέξεων:

εξωσχολικά: ....

παιδιατρικής: ....

2 Συνεργαστείτε με τους συμμαθητές σας για να βρείτε οικογένειες λέξεων με παραγωγή ή σύνθεση με τις λέξεις:

κοινωνικής: ....

εκμάθηση: ....

ασχολούνται: ....

γλώσσα: ....

3 Σχηματίστε ουσιαστικά που να έχουν α΄ συνθετικό όμοιο με αυτό των λέξεων *πρωτότυπα* και *φωτοαντιγραφικά.*

πρωτο- ....

φωτο- ....

4 Σχηματίστε προφορικά λέξεις που να έχουν κοινή ρίζα με το επίθετο *χάρτινο.*

7η ενότητα

ΒΙΩΝΟΝΤΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

- Τα είδη των επιρρηματικών προσδιορισμών
- Παράγωγα επιρρήματα
- Συνδετικές λέξεις και φράσεις

Α Τα είδη των **επιρρηματικών προσδιορισμών**

Κείμενο 1 Στη (μαρτυρική) πιάτσα ταξί των ΚΤΕΛ

Πάει κανείς Δάφνη, Άλιμο, Μπραχάμι; Ξεπερνώντας τον εαυτό μου, βγαίνω ορμητικά από το μπουλούκι, τσαλαπατώ βαλίτσες, τσάντες και ό,τι άλλο βρίσκεται στο δρόμο μου και τρέχω με αγωνία προς το μέρος του οδηγού που μόλις πρόφερε τις μαγικές λέξεις. Είμαι αποφασισμένη να ξεφύγω από τον τόπο του μαρτυρίου μου, την πιάτσα των ταξί στο σταθμό των ΚΤΕΛ στον Κηφισό, όμως δεν προλαβαίνω. Σε κλάσματα δευτερολέπτου η τετραπλή κούρσα συμπληρώνεται από τους πιο σβέλτους και ετοιμοπόλεμους. Απογοητευμένη αλλά με τις αισθήσεις σε επιφυλακή συγκεντρώνω τις δυνάμεις μου, ώστε την επόμενη φορά να καλπάσω ως επίδοξος Κεντέρης προς το μαγικό κίτρινο αυτοκίνητο που θα με πάει, Θεού θέλοντος και ταξιτζή επιτρέποντος, στο σπίτι μου.

Ύστερα από μισή ώρα αναμονής στην ουρά έχω εμπεδώσει ότι το πόσο γρήγορα θα φύγω από το σταθμό εξαρτάται αφενός από το αν ο προορισμός μου θα συμπέσει μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα με αυτούς των άλλων ταλαιπωρημένων συνταξιδιωτών μου και αφετέρου από την ταχύτητα των αντανακλαστικών μου. Πίσω μου η γραμμή 051 για Ομόνοια αναχωρεί με συχνότητα 10 λεπτών. Αν είχα προτιμήσει το λεωφορείο, αυτή τη στιγμή θα είχα ήδη μετεπιβιβαστεί στο μετρό και σύντομα θα άνοιγα με ανακούφιση την πόρτα του σπιτιού μου. «Κύριε, είναι η σειρά μου και απαιτώ επιτέλους να εξυπηρετηθώ!», ουρλιάζω με αγανάκτηση. «Μαρούσι, Πεύκη κανείς;» η απάντηση, που προφανώς δεν απευθύνεται σε μένα...

Αλεξάνδρα Μανδράκου, περ. «Κ», εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 05/10/2003

1 Επισημάνετε στο κείμενο τα προθετικά σύνολα της μορφής *από + αιτιατική*. • Σε ποια περίπτωση έχουμε ποιητικό αίτιο και σε ποια προσδιορισμό του τόπου; • Σχηματίστε δύο αντίστοιχες δικές σας προτάσεις που θα αναφέρονται στο κυκλοφοριακό πρόβλημα.

2 Επισημάνετε στο κείμενο επιρρηματικούς προσδιορισμούς με τις ακόλουθες μορφές:

α. επίρρημα: . . . .

β. επιρρηματική μετοχή: . . . .

γ. δευτερεύουσα πρόταση: . . . .

δ. προθετικό σύνολο: . . . .

ε. ουσιαστικό: . . . .

στ. επίρρημα + προθετικό σύνολο: . . . .

3 Συγκεντρώστε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς που δηλώνουν τόπο και κατατάξτε τους ανάλογα με την ειδικότερη σημασία που δηλώνει ο καθένας:

α. στάση: ....

β. προορισμός: ....

γ. προέλευση: ....

δ. κατεύθυνση: ....

ε. κίνηση: ....

Κείμενο 2

Πλατεία Μοναστηρακίου Νο1:
Σε άλλη κλίμακα, ένας τέτοιος δρόμος θα χρειαζόταν 4x4. Μέχρι να κυκλοφορήσουν και τέτοια καροτσάκια, οι μαμάδες βγάζουν βόλτα τα παιδιά τους οπλισμένες απλώς με λίγο περισσότερη υπομονή.

φωτ/φία: Βαγγέλης Ζαβός

φωτ/φία: Βαγγέλης Ζαβός

Πλατεία Μοναστηρακίου Νο2:
Ο βαθμός δυσκολίας αυξάνεται. Εδώ, χρειάζεται να επιλέξουμε ποιο φυσικό εμπόδιο θα πρέπει να υπερπηδήσουμε για να συνεχίσουμε το δρόμο μας.

φωτ/φία: Βαγγέλης Ζαβός

Ερμού & Αθηνάς:
Δεν ξέρουμε γιατί το τελάρο τοποθετήθηκε εκεί (η εσοχή του πεζοδρομίου προοριζόταν μάλλον για κάδο απορριμμάτων), το σίγουρο είναι ότι ουκ ολίγοι έχουν βρεθεί ανάσκελα εξ αιτίας του.

Ράμπα σε πεζοδρόμιο για τη διευκόλυνση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

περ. «ΟΙΚΟ», εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 8/5/2004

Στις λεζάντες των παραπάνω φωτογραφιών εντοπίστε επιρρηματικούς προσδιορισμούς που δείχνουν: χρόνο, τόπο, τρόπο, σκοπό, πιθανότητα, αιτία. • Έπειτα παρουσιάστε προφορικά στην τάξη το πρόβλημα που θίγεται στις φωτογραφίες, χρησιμοποιώντας επιρρηματικούς προσδιορισμούς με τις προηγούμενες σημασίες.

Κείμενο 3 Μεταλλαγμένα: Τι μπορείς να κάνεις εσύ

Τα μεταλλαγμένα προϊόντα τρυπώνουν στη διατροφή μας. Η σόγια, το καλαμπόκι και τα παράγωγά τους είναι οι κύριες πηγές της γενετικής ρύπανσης στη φύση και στα τρόφιμα. Πολλά προϊόντα όπως σοκολάτες, μπισκότα, σνακ, σάντουιτς, γλυκά, πίτες, παιδικές τροφές κτλ. μπορεί να περιέχουν μεταλλαγμένη σόγια ή καλαμπόκι ως βασικά συστατικά ή πρόσθετα. Και σαν να μην έφτανε αυτό, οι μεταλλαγμένοι οργανισμοί φτάνουν έμμεσα στο πιάτο μας σε τεράστιες ποσότητες μέσα από τις ζωοτροφές-ιχθυοτροφές, αφού αποτελούν βασικό μέρος της διατροφής των ζώων εκτροφής.

Ακόμα και αν «καθαρίσουμε» λοιπόν το σύνολο των τροφίμων από τα μεταλλαγμένα συστατικά, οι μεταλλαγμένοι οργανισμοί θα εξακολουθούν να απειλούν το φυσικό περιβάλλον και την υγεία. Για να αποφύγουμε τον εφιάλτη των μεταλλαγμένων, θα πρέπει να καθαρίσουμε το σύνολο της τροφικής αλυσίδας. Η προσπάθεια αυτή χρειάζεται την ενεργό συμμετοχή σου και την ουσιαστική υποστήριξή σου.

Για τον καθένα που δε θέλει να παίξει το ρόλο του άκριτου καταναλωτή αλλά θέλει να έχει έναν πιο ουσιαστικό λόγο στα ζητήματα που έχουν σχέση με τη διατροφή, την προστασία του περιβάλλοντος και τη δημόσια υγεία, φτιάξαμε το Δίκτυο Καταναλωτών εναντίον των μεταλλαγμένων. Ταυτόχρονα δημοσιοποιήσαμε τον Οδηγό καταναλωτών (pdf) που έρχεται να καλύψει ένα μεγάλο κενό που υπάρχει στην ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με τους μεταλλαγμένους οργανισμούς, τη χρήση τους στα τρόφιμα και τη σήμανσή τους. Μέχρι σήμερα, η δράση του Δικτύου Καταναλωτών έχει φέρει εντυπωσιακά αποτελέσματα. Σύμφωνα με τους ελέγχους που έχουν γίνει και όπως διαβεβαιώνουν οι ίδιες οι βιομηχανίες τροφίμων, η παρουσία μεταλλαγμένων οργανισμών σε τρόφιμα είναι πλέον σπάνια στην Ελλάδα.

Από το 2001 ξεκίνησαν και οι εισαγωγές σημαντικής ποσότητας πιστοποιημένης μη μεταλλαγμένης σόγιας με προορισμό τις ζωοτροφές. Για άλλη μια φορά η κινητοποίηση του κόσμου έφερε άμεσα αποτελέσματα. Η πίεση αυτή πρέπει να συνεχιστεί για να εξασφαλίσουμε ότι τα μεταλλαγμένα θα φύγουν μια και καλή από τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές και ότι το μέλλον της γεωργίας δε θα έχει θέση για τα μεταλλαγμένα· η γεωργία του αύριο πρέπει να είναι βιολογική. Ας συνεχίσουμε λοιπόν.

- Γίνε κι εσύ μέλος του Δικτύου Καταναλωτών.
- Χρησιμοποίησε τον Οδηγό καταναλωτών σε κάθε σου αγορά.
- Χρησιμοποίησε την αγοραστική σου δύναμη και πες ΟΧΙ ΣΤΑ ΜΕΤΑΛΛΑΓΜΕΝΑ!
- Αγόραζε βιολογικά προϊόντα.

http://www.greenpeace.gr (διασκευή)

■ Αφού εντοπίσετε τους παρακάτω επιρρηματικούς προσδιορισμούς στο κείμενο 3, αντιστοιχίστε τους με τη σημασία τους:

- σε τεράστιες ποσότητες
- Ακόμα κι αν «καθαρίσουμε» λοιπόν το σύνολο των τροφίμων από τα μεταλλαγμένα συστατικά
- Για να αποφύγουμε τον εφιάλτη των μεταλλαγμένων
- εναντίον των μεταλλαγμένων
- σχετικά με τους μεταλλαγμένους οργανισμούς
- Σύμφωνα με τους ελέγχους
- όπως διαβεβαιώνουν οι ίδιες οι βιομηχανίες τροφίμων

- τρόπος
- συμφωνία
- ποσό
- σκοπός
- παραχώρηση
- εναντίωση
- αναφορά

Κείμενο 4 Η Ελλάδα τούς... πληγώνει

Τα άτομα με αναπηρίες σε 17 μεγάλες πόλεις της Ελλάδας δεν έχουν πρόσβαση πουθενά.

«Εχθρική» για τους ανθρώπους με αναπηρία είναι η Ελλάδα. Όπως αποκαλύπτει έρευνα της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, η πρόσβαση σε *δημόσια κτίρια*, υπηρεσίες, τράπεζες αλλά και ξενοδοχεία ή χώρους αναψυχής γίνεται Γολγοθάς *για τα άτομα που αντιμετωπίζουν κινητικά προβλήματα*, σε πολλές πόλεις της χώρας.

Την έρευνα πραγματοποίησε ο αναπληρωτής καθηγητής της Ιατρικής κ. Ιωάννης Στ. Παπαδόπουλος με τους συνεργάτες του Βάνα Γιουβρή και Β. Καραντζούλη. Η καταγραφή έγινε με επιτόπια έρευνα –3-5 ωρών σε κάθε πόλη– στο πλαίσιο εφαρμογής των στόχων του Πανεπιστημίου που αφορούν την ενασχόληση με την κοινωνία και τα καθημερινά προβλήματα των πολιτών.

Στην έρευνα περιελήφθησαν τα κέντρα 17 πόλεων: Λάρισα, Κοζάνη, Καστοριά, Γρεβενά, Πρέβεζα, Αστακός, Λουτράκι, Φλώρινα, Μεσολόγγι, Ναύπακτος, Αιτωλικό, Βόνιτσα, Φιλιππιάδα, Νεάπολη Λακωνίας, Σάμη, Αργοστόλι, Αιδηψός.

Οι ράμπες για τα αναπηρικά αμαξίδια σε πεζοδρόμια ήταν αρκετές μόνο σε 5 από τις πόλεις που επισκέφθηκε η ομάδα της Ιατρικής Σχολής. Σε τέσσερις πόλεις οι ράμπες είχαν πλάτος *πάνω από 80 εκατοστά*, ενώ τη σωστή κλίση είχαν μόνο 3! *Στις περισσότερες περιπτώσεις*, μάλιστα, *όπου υπήρχαν ράμπες*, υπήρχαν και εμπόδια που έκαναν αδύνατη την κίνηση των αναπήρων σε αυτές.

Οι επιστήμονες επισκέφθηκαν 32 ξενοδοχεία στις 17 πόλεις. Κανένα από αυτά δε διέθετε ειδικές χειρολαβές στην είσοδο ούτε χώρο στάθμευσης για οχήματα αναπήρων. Ράμπα στην είσοδο είχαν δύο μόνο ξενοδοχεία!

Δέσποινα Κουκλάκη, εφημ. *ΤΑ ΝΕΑ*, 13/4/2004

■ Αφηγηθείτε μια δική σας εμπειρία μέσα από την οποία διαπιστώσατε την αδυναμία ατόμων με αναπηρίες να προσεγγίσουν ένα δημόσιο κτίριο ή μέσο συγκοινωνίας, χρησιμοποιώντας όσο περισσότερους επιρρηματικούς προσδιορισμούς μπορείτε από αυτούς που σημειώνονται στο κείμενο με πλάγια γράμματα.

B **Παράγωγα** επιρρήματα

1 Στο κείμενο 3 υπάρχουν τα ονοματικά σύνολα: *ενεργό συμμετοχή, ουσιαστική υποστήριξη*. Μετατρέψτε τα ουσιαστικά σε ρήματα και τα επίθετα σε επιρρήματα και χρησιμοποιήστε σε δικές σας προτάσεις τις φράσεις που θα προκύψουν σχετικά με τη δική σας στάση απέναντι στα μεταλλαγμένα τρόφιμα.

2 Βρείτε στο κείμενο 3 τους τύπους των επιθέτων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως επιρρήματα και χρησιμοποιήστε τα ως επιρρήματα, γράφοντας μία παράγραφο για το πρόβλημα των μεταλλαγμένων προϊόντων.

3 *άμεσα + αμέσως*: Έχουν την ίδια σημασία τα επιρρήματα αυτά; • Δείξτε το σε δύο προτάσεις υποθέτοντας ότι μιλάτε προς έναν εκπρόσωπο του Δήμου σας, ο οποίος θα πρέπει να λάβει μέτρα για ένα περιβαλλοντικό πρόβλημα της περιοχής σας.

....

....

....

....

....

4 Σχηματίστε επιρρήματα με δύο καταλήξεις (-α και -ως) από τα επίθετα: *αδιάκριτος, τέλειος, ευχάριστος* και χρησιμοποιήστε κάποια από αυτά για να συντάξετε ένα σύντομο κείμενο, προτείνοντας τρόπους αντιμετώπισης των κινδύνων από τη χρήση μεταλλαγμένων προϊόντων.

....

....

....

....

....

....

....

Γ Συνδετικές λέξεις και φράσεις

Κείμενο 5 [Ταξίδι με… ποδήλατο]

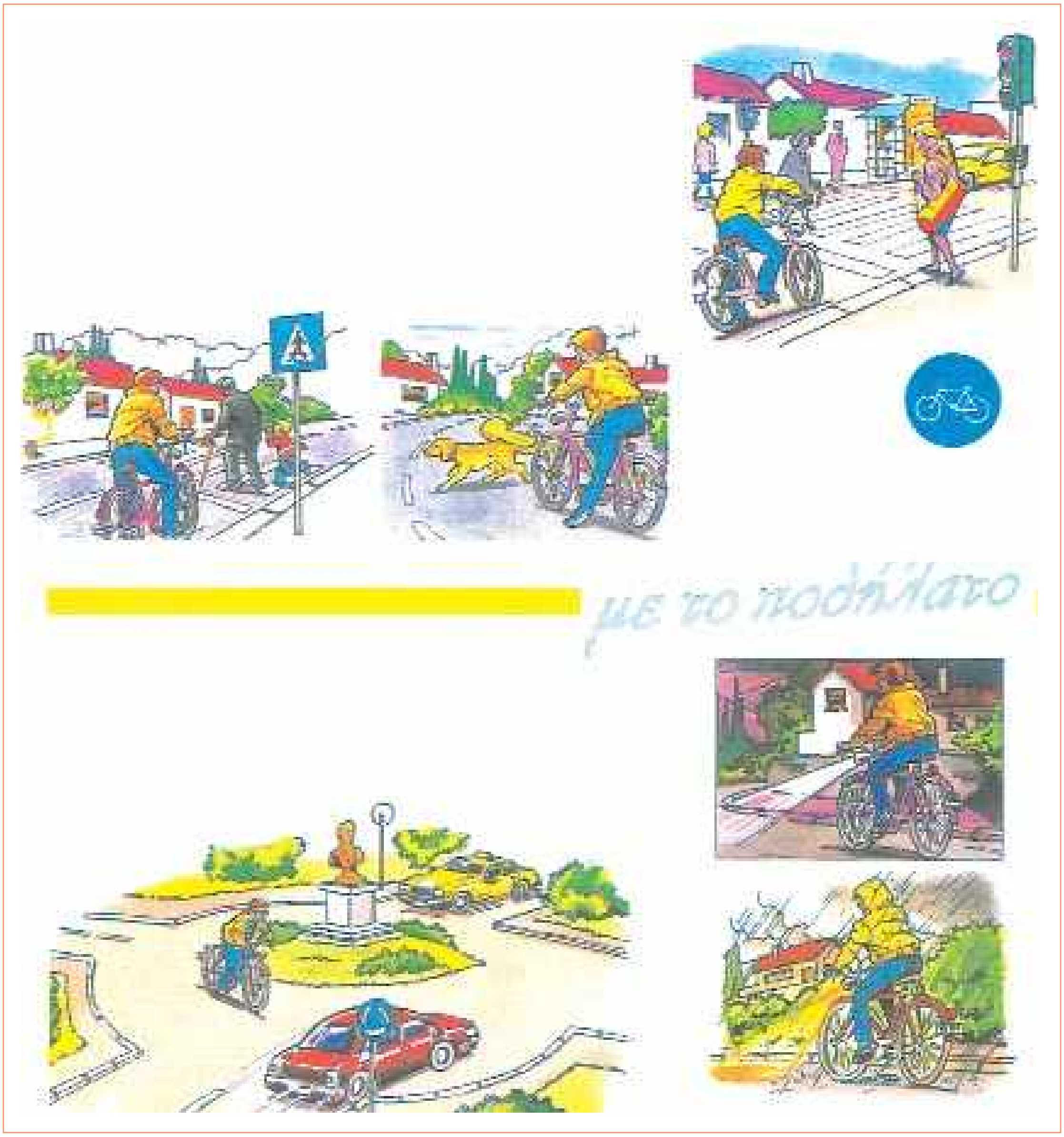

Βασιλική Δεμάγκου, *Κυκλοφοριακή αγωγή Ε΄ και Στ΄ δημοτικού,* εκδ. Σαββάλα, 2003

Γράψτε ένα κείμενο δύο παραγράφων στο οποίο θα συμβουλεύετε ένα φίλο σας τι να προσέχει όταν οδηγεί το ποδήλατό του. • Προσέξτε τις παραπάνω φωτογραφίες και χρησιμοποιήστε τις κατάλληλες λέξεις και φράσεις: Στην πρώτη παράγραφο γράφουμε τα προβλήματα που μπορεί να προκαλέσουμε αν δεν προσέχουμε, όταν οδηγούμε ποδήλατο στους δρόμους, και στη δεύτερη καταγράφουμε τους κανόνες που πρέπει να ακολουθούμε για ασφαλή μετακίνηση με ποδήλατο με αφορμή τις εικόνες. Προσέξτε τη σύνδεση των προτάσεων και συνδέστε αντιθετικά τις παραγράφους.

Κείμενο 6 [Αυτό είναι η περιβαλλοντική εκπαίδευση;]

Με είχαν κάποτε καλέσει σ' ένα γραφικότατο χωριό για μια εκδήλωση της λεγόμενης «περιβαλλοντικής εκπαίδευσης» που έγινε από τους μαθητές. Υπήρχε, φυσικά, και η απαραίτητη έκθεση ζωγραφικής με το «πρωτότυπο» θέμα «Τα παιδιά ζωγραφίζουν το περιβάλλον». Οι ζωγραφιές των μαθητών θύμιζαν σχεδόν αποκλειστικά θανατικό. Ψόφια ψάρια στις ακτές, καμινάδες που βγάζουν μαύρο καπνό που πνίγει, εντομοκτόνα που σκοτώνουν τα πουλιά και πάει λέγοντας. Όλα αυτά σ' ένα πεντακάθαρο περιβάλλον με τα πουλάκια να κελαϊδούν και τα ψάρια να φαίνονται στη διαφανή θάλασσα. Τα παιδιά, όπως ήταν φυσικό, όταν άκουσαν το δάσκαλο να μιλάει για περιβάλλον, σκέφτηκαν το σκουπίδι και τη βρομιά.

Εκτός από την κινδυνολογία το άλλο «σκέλος» της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης έχει να κάνει με οτιδήποτε παλαιό. Είτε έχουμε να κάνουμε με σκεύη είτε με επαγγέλματα είτε με οτιδήποτε άλλο παρωχημένο. Το οποίο παρουσιάζεται εξωραϊσμένο με άφθονη νοσταλγία «για τον παλιό καλό καιρό». Υπάρχει, φυσικά, σύνδεση και με το προηγούμενο «σκέλος» των κινδύνων μια και στο παρελθόν όλα ήταν καθαρά, υγιεινά και ευτυχή, ενώ το παρόν χαρακτηρίζεται μόνο από βρομιά, ασθένειες και δυστυχία.

Νίκος Σ. Μάργαρης, *Λαογραφική Οικολογία*, εκδ. Φιλιππότη, 1991

1. Στο παραπάνω κείμενο εντοπίστε τους τρόπους (λέξεις, φράσεις κτλ.) που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για τη σύνδεση των προτάσεων ή των παραγράφων.
2. Συμφωνείτε με τις διαπιστώσεις του συγγραφέα σχετικά με την αντίληψη που επικρατεί για την περιβαλλοντική εκπαίδευση στα σχολεία μας; • Στηρίξτε τις απόψεις σας με επιχειρήματα.

8η ενότητα

ΣΥΖΗΤΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

- Οι μετοχές στην ενεργητική και παθητική φωνή
- Παρασύνθετα και πολυλεκτικά σύνθετα
- Αξιολόγηση και διατύπωση επιχειρημάτων

Ελένη Θεοφυλάκτου, Φιγούρα,
Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, εκδ. Μέλισσα, 1998

A Οι **μετοχές** στην **ενεργητική** και **παθητική** φωνή

Κείμενο 1 [Δεν άφησε το όνειρο να σπρώξει την πραγματικότητα]

Η Ιωάννα έφυγε από το σπίτι της στην Κυψέλη μια Τρίτη. Αυτό είναι σίγουρο –ότι ήταν Τρίτη– γιατί μόλις είχε γυρίσει από τη λαϊκή αγορά κι είχε σωριάσει τα φρούτα και τα λαχανικά στο μωσαϊκό της κουζίνας της. Σκέφτηκε ότι τώρα έπρεπε να κάνει μια πολύ λογική τακτοποίηση, να χωρέσουν όλα αυτά στο μικρό της ψυγείο. Φαίνεται ότι αυτή η διαδικασία της τακτοποίησης, της τάξης, της λογικής, το μικρό ψυγείο, η μικρή κουζίνα έσπασαν την εύθραυστη πια αντοχή της Ιωάννας και την πίεσαν περισσότερο απ' όσο άντεχε αυτό τον καιρό.

Γιατί, πραγματικά, σ' όλη της τη ζωή η Ιωάννα πιεζόταν.

Μικρή ήταν ένα ήσυχο και ονειροπόλο κοριτσάκι που του άρεσε να μονολογεί με τις ώρες, να φτιάχνει ιστορίες, να μπαίνει μέσα σ' αυτές και να χάνεται. Η λογική της μητέρας, όμως, αμείλικτη και ψυχρή, τη γύριζε πάντα στην πραγματικότητα.

Η μητέρα ετοίμαζε την κόρη για μια ζωή ανάλογη με τη δική της, όπου το ωφέλιμο και το χρήσιμο έθαβαν το όνειρο και την ουτοπία. Η μανία της μητέρας ήταν η ανεξαρτησία που δίνει ένα καλό επάγγελμα. Ρεαλίστρια και βασανισμένη η ίδια, ήθελε για την κόρη της ένα σίγουρο μέλλον. Και τη σιγουριά δεν τη δίνει ένας γάμος. [...]

Το κοριτσάκι δεν το ενδιέφερε βέβαια ούτε ο έρωτας, αν και μονίμως ένιωθε ερωτευμένο, ούτε το σίγουρο επάγγελμα. Το μόνο που το ένοιαζε ήταν μην τύχει και χάσει την αγάπη της μητέρας του... Ούτε πατέρας υπήρχε ούτε άλλα αδέλφια, για να αναπληρώσουν το χαμένο παράδεισο. [...]

Εκείνη την Τρίτη, που η Ιωάννα εγκατέλειψε το σπίτι της, δεν είχε να φοβάται τίποτε. Τα είχε χάσει όλα. Η μητέρα, πεθαμένη από χρόνια, δεν την απειλούσε πια.

Όλες οι θεωρίες της περί έρωτος και συζύγων κι επαγγελμάτων βγήκαν αληθινές. Και βγήκαν αληθινές, γιατί η Ιωάννα ήταν προετοιμασμένη ακριβώς γι' αυτό. Ουδέποτε άφησε το όνειρο να σπρώξει λίγο την πραγματικότητα. Ουδέποτε δέχτηκε την πρόκληση να κάνει κάτι πέρα από τα εγκεκριμένα. Ήταν ένα υπάκουο παιδί που έγινε μια μετρημένη γυναίκα. Υπέταξε τα πάθη της και τα όνειρά της τα έθαψε βαθιά μέσα της.

Ευγενία Φακίνου, *Η μεγάλη πράσινη*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1988

1 Στο κείμενο υπάρχουν μετοχές που φωτογραφίζουν το χαρακτήρα και την πορεία της ηρωίδας. Επισημάνετέ τες και βρείτε τα ρήματα από τα οποία προέρχονται. • Επίσης χαρακτηρίστε τες: είναι επιθετικές ή επιρρηματικές;

....

....

....

....

2 Εντοπίστε μέσα στο κείμενο τους ρηματικούς τύπους που δείχνουν την ψυχολογική πίεση που δέχτηκε η Ιωάννα και την επίδραση που είχε αυτή στη συμπεριφορά της και σχηματίστε τις μετοχές του ενεργητικού ενεστώτα και του παθητικού παρακειμένου: *(είχε) γυρίσει, έσπασαν, πιεζόταν, έθαβαν, εγκατέλειψε, άφησε, να σπρώξει, υπέταξε.*

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

3 Μπορείτε να αντικαταστήσετε κάποιες από τις επιθετικές μετοχές της προηγούμενης άσκησης με άλλες συνώνυμες; • Χρησιμοποιήστε όσες μπορείτε σ' ένα δικό σας κείμενο με θέμα μια εμπειρία σας, κατά την οποία αισθανθήκατε πίεση ή άγχος.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

4 Αφού μελετήσετε τις παρακάτω φράσεις, προσπαθήστε να αντικαταστήσετε κάποια ρήματα με μετοχές ενεστώτα της ενεργητικής φωνής, ώστε να μην αλλάξει το νόημά τους.

α. *Το κοριτσάκι δεν το ενδιέφερε βέβαια ούτε ο έρωτας, αν και μονίμως ένιωθε ερωτευμένο.*

. . . .

. . . .

β. *Υπέταξε τα πάθη της και τα όνειρά της τα έθαψε βαθιά μέσα της.*

. . . .

Κείμενο 2 [«Σφηνάκια» από τα εννέα τους χρόνια!...]

Η ολοένα αυξανόμενη χρήση του αλκοόλ από τους Έλληνες εφήβους έχει διαπιστωθεί ήδη από τις μεγάλες έρευνες της Ψυχιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών στο μαθητικό πληθυσμό. Μια ακόμα έρευνα επισημαίνει το ανησυχητικό αυτό φαινόμενο...

Οι επτά στους δέκα Έλληνες εφήβους (το 72%) δοκίμασαν αλκοόλ πριν από την ηλικία των 9 χρόνων (ένα 18% μάλιστα πριν από την ηλικία των 7 χρόνων) και οι περισσότεροι από αυτούς (το 44%) μετά την παρότρυνση των γονέων ή (το 20%) μετά την προσφορά ποτού από συγγενείς ή φίλους! Η πρώτη δοκιμή

έγινε κυρίως με κρασί (40%) ή μπίρα (35%), αν και στο 14% το πρώτο ποτό των παιδιών ήταν εισαγόμενο «σκληρό».

Το 64% των εφήβων θεωρούν το οινόπνευμα απαραίτητο για τη διασκέδασή τους, ενώ το 69% δε θεωρεί ότι η χρήση αλκοόλ επιδρά βλαπτικά στη συμπεριφορά και το 75% δε θεωρεί πως επιδρά αρνητικά στην ασφαλή οδήγηση με μηχανή ή αυτοκίνητο...

Η έρευνα βασίστηκε στις απαντήσεις 320 εφήβων, ηλικίας 14-16 χρόνων, οι οποίοι φοιτούσαν σε σχολεία του λεκανοπεδίου των Αθηνών. Όλα τα παραπάνω ευρήματα έρχονται σε αντίθεση με το γεγονός ότι το 80% των εφήβων δήλωσαν πως γνωρίζουν ότι πρέπει να αποφεύγουν το αλκοόλ.

«Τα περισσότερα παιδιά είχαν την πρώτη τους εμπειρία με οινοπνευματώδη μετά την ενθάρρυνση των ενηλίκων του άμεσου περιβάλλοντός τους και αυτό σημαίνει άγνοια και κακή ενημέρωση των γονέων για τις επιπτώσεις του αλκοόλ» σχολιάζουν οι ερευνητές. «Μετά την πρώτη επαφή, οι έφηβοι συνεχίζουν να αυξάνουν τη χρήση, καθώς δέχονται την προβολή συγκεκριμένων προτύπων από τα ΜΜΕ, με συσχέτιση του “επιτυχημένου-γοητευτικού” εφήβου με τη χρήση αλκοόλ».

Μ. Κατσανοπούλου, «Άγχος, αλκοόλ και ατυχήματα μαστίζουν τους εφήβους», εφημ. *ΤΑ ΝΕΑ*, 23/11/1996

1 Η προηγούμενη έρευνα έγινε σε εφήβους της δικής σας ηλικίας. Διαβάζοντας τα ανησυχητικά αποτελέσματά της, εντοπίστε στο κείμενο τα παρακάτω ρήματα και σχηματίστε για καθένα τη μετοχή του ενεργητικού ενεστώτα, χωρίζοντάς τες σε δύο ομάδες ανάλογα με την κατάληξή τους: *(έχει) διαπιστωθεί, επισημαίνει, δοκίμασαν, θεωρούν, επιδρά, φοιτούσαν, δήλωσαν, σχολιάζουν.*

Α΄ ομάδα. . . . .

. . . .

Β΄ ομάδα. . . . .

. . . .

2 Χρησιμοποιώντας μετοχές των ρημάτων του κειμένου 2, γράψτε ένα μικρό κείμενο, στο οποίο θα εκφράζετε την άποψή σας για τη χρήση αλκοόλ από τους συνομηλίκους σας.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Β Παρασύνθετα και πολυλεκτικά σύνθετα

1 Γράψτε στη δεύτερη στήλη τις παρασύνθετες λέξεις που παράγονται από τη λέξη ή τις δύο λέξεις που λέγονται μαζί, οι οποίες βρίσκονται στην πρώτη στήλη:

	Παρασύνθετη λέξη
προσμετρώ	απροσμέτρητος (επίθ.)
προσδοκώ	(επίθ.)
απογοητεύω	(επίθ.)
αποπροσανατολίζω	(επίθ.)
κυριολεξία	(επίθ.)
Μαύρη Θάλασσα	(ουσ.)
Άγιο Όρος	(ουσ./επίθ.)
μαύρη αγορά	(ουσ.)

2 Βρείτε τις παρασύνθετες λέξεις από τον ορισμό που σας δίνεται παρακάτω:

κατάστημα που πουλάει ψωμί και γλυκά	αρτοζαχαροπλαστείο
κατάστημα που πουλάει γάλα και γλυκά	
κατάστημα που πουλάει βιβλία και χαρτικά	
μαγαζί που πουλάει παλιά βιβλία	
γιατρός που ειδικεύεται σε παθήσεις των αυτιών, της μύτης και του λάρυγγα	
γιατρός που ειδικεύεται σε παθήσεις της κοιλιάς και των εντέρων	

3 Για καθεμία λέξη σχηματίστε την παρασύνθετη λέξη που σημαίνει τον κάτοικο αυτής της περιοχής ή αυτόν που κατάγεται από εκεί ή αυτό που έχει σχέση με την περιοχή αυτή.

Μικρό Χωριό	Μικροχωρίτης
Αϊ-Στράτης	
Ασπρόπυργος	
Μικροσπηλιά	
Ξηρόκαμπος	
Αστροχώρι	
Μικρολίβαδο	
Παλαιόκαστρο	
Ψηλή Ράχη	
Επτάνησα	
Αιγαίο Πέλαγος	
Αγ. Δημήτριος	αγιοδημητριάτικο
Μεγάλο Χωριό	
Γιαννακοχώρι	
Νέα Σμύρνη	

Γ Αξιολόγηση και διατύπωση επιχειρημάτων

Κείμενο 3 [Κακές οικονομικές συνθήκες και βία στα γήπεδα]

Οι αιτίες του χουλιγκανισμού είναι διάφορες. Θα μπορούσε να πει κανείς σε πρώτη φάση οι κακές οικονομικές συνθήκες. Κακές οικονομικές συνθήκες και ειδικά υποαπασχόληση και ανεργία γεννούν συναισθήματα πικρίας και οδηγούν μερικές φορές σε μια μοιρολατρική αντιμετώπιση της ζωής. Συχνά όμως οδηγούν και σε επιθετικότητα, αφού τα αποθέματα ενέργειας που απορροφά η καθημερινή εξαντλητική εργασία του ανθρώπου μένουν ανεκμετάλλευτα και αναζητούν μια διέξοδο. Δυστυχώς μια τέτοια διέξοδος είναι συχνά οι αξιόποινες πράξεις βίας.

Θάνος Ηλ. Γιαννόπουλος, εφημ. *ΤΑ ΝΕΑ*, 7/2/1986

1 Παρακολουθείτε γνωστή αθλητική εκπομπή στην οποία συζητείται το θέμα της βίας στα γήπεδα. Ένας ομιλητής ερμηνεύει το φαινόμενο παρουσιάζοντας τα επιχειρήματα που υπάρχουν στο κείμενο 3.

- Είναι οργανωμένη με λογικό τρόπο η επιχειρηματολογία του;
- Οργανώστε σε μία παράγραφο με λογική σειρά ένα άλλο επιχείρημα με το οποίο θα παρουσιάζετε τη δική σας άποψη για μία άλλη αιτία της βίας στα γήπεδα. Μπορείτε ν' αναζητήσετε υλικό και σ' άλλους τομείς –εκτός από τον οικονομικό– όπως:

Τομείς αναζήτησης αιτιών

1. Πολιτεία – κράτος	→	π.χ. αστυνόμευση στα γήπεδα
2. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	→	π.χ. πυροδότηση φανατισμού οπαδών
3. Εκπαίδευση – παιδεία	→	γιατί; *Συνέχισε* ....

2 Με ποιο τρόπο η συγγραφέας της έρευνας στο κείμενο 2 τεκμηριώνει τη διαπίστωσή της για τη ροπή πολλών νέων σήμερα προς το αλκοόλ; Με επιχειρήματα ή με στατιστικά στοιχεία-αποτελέσματα έρευνας, δηλαδή τεκμήρια; • Είναι πιο πειστική για σας μια τέτοια τεκμηρίωση;

9η ενότητα

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

- Ορισμός
- Η επιχειρηματολογία στα άλλα μαθήματα
- Χρήση λεξικών

Ευγενίδειο Ίδρυμα, http://www.eugenfound.edu.gr

Α Ορισμός

Κείμενο 1 [Το άστρο της ημέρας]

Σε απόσταση 150 εκατομμυρίων χιλιομέτρων είναι το πλησιέστερο σε μας άστρο του Ήλιου και παρ' όλα αυτά το φως του χρειάζεται πάνω από 8 λεπτά για να φτάσει από εκεί μέχρις εδώ, έστω κι αν τρέχει με 300.000 χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο. Σκεφτείτε επίσης ότι τα υλικά των 9 πλανητών με τους δεκάδες δορυφόρους τους και τα εκατομμύρια των αστεροειδών και κομητών δεν αποτελούν παρά μια απειροελάχιστη παρωνυχίδα του. Σήμερα δηλαδή γνωρίζουμε ότι ο Ήλιος, με διάμετρο 1.390.000 χιλιομέτρων, περιλαμβάνει το 99,8 % όλων των υλικών του ηλιακού μας συστήματος, ενώ σε σύγκριση με τη Γη μας οι δραστηριότητές του είναι τεραστίων διαστάσεων. Πολλά μάλιστα από τα χαρακτηριστικά που παρατηρούνται πάνω στον Ήλιο κάνουν τον πλανήτη μας να μοιάζει με κόκκο άμμου στα αγριεμένα κύματα ενός ωκεανού.

Αυτό μάλιστα γίνεται ιδιαίτερα εμφανές στη διάρκεια έντονης ηλιακής δραστηριότητας, η οποία σηματοδοτείται με την εμφάνιση ενός αυξημένου αριθμού σκοτεινών κηλίδων στην επιφάνεια του Ήλιου που ονομάζεται φωτόσφαιρα και έχει πάχος περίπου 400 χιλιομέτρων. Στη φωτόσφαιρα επικρατεί θερμοκρασία 6.000 βαθμών Κελσίου, ενώ η θερμοκρασία των σκοτεινών κηλίδων περιορίζεται στους 3.000 βαθμούς περίπου. Γι' αυτό άλλωστε και είναι σκοτεινές σε σύγκριση με τις θερμότερες γύρω περιοχές. Το μέγεθός τους κυμαίνεται και φτάνει τα αρκετά δισεκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα και εμφανίζονται συνήθως σε ζεύγη και ομάδες που δημιουργούν μαγνητικά πεδία και διαρκούν αρκετές εβδομάδες. Ο επαναλαμβανόμενος 11ετής κύκλος των κηλίδων ανακαλύφθηκε για πρώτη φορά πριν από περίπου 150 χρόνια, αν και η πρώτη παρατήρησή τους έγινε από το Γαλιλαίο με το μικρό του τηλεσκόπιο. Λέγεται μάλιστα ότι ο περίφημος αυτός αστρονόμος έχασε το φως του εξαιτίας αυτών των παρατηρήσεών του.

Διον. Σιμόπουλος, «Ήλιε, ήλιε, αρχηγέ...», περ. «ΓΕΩ», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 27/5/2000

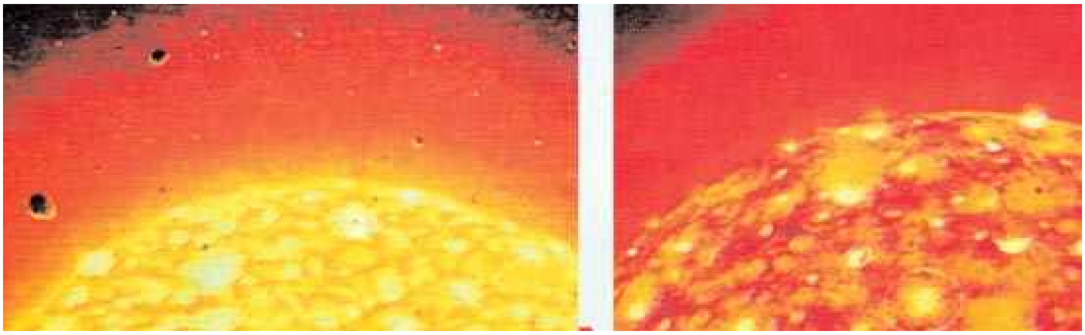

περ. «ΓΕΩ», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 3/6/2000

Εικόνες της επιφάνειας του Ήλιου

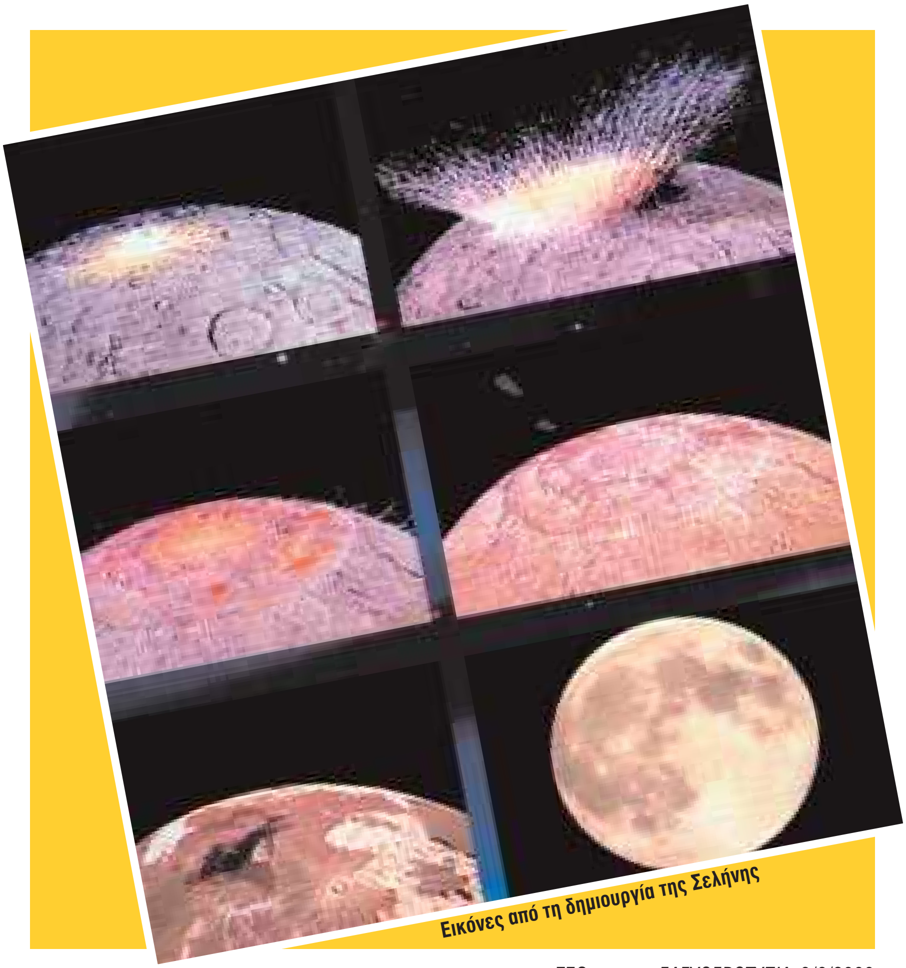

Εικόνες από τη δημιουργία της Σελήνης

περ. «ΓΕΩ», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 3/6/2000

1 Αυτή τη βδομάδα συναντήσατε σε διαφορετικά βιβλία του σχολείου τους παρακάτω ορισμούς. • Διαβάστε τους και με τη βοήθεια του λεξικού και συμπληρώστε το βασικό στοιχείο που λείπει (οριστέα έννοια, γένος, ειδοποιός διαφορά).

α. .... είναι μορφή ενέργειας που προέρχεται από τον Ήλιο.
β. Ουράνιο σώμα είναι κάθε στερεό σώμα που........................
γ. Πυρηνική ενέργεια ονομάζεται .... η οποία δημιουργείται από τη διάσπαση του πυρήνα ορισμένων ατόμων χημικών στοιχείων.
δ. .... ονομάζεται ο αχανής χώρος στον οποίο κινούνται τα ουράνια σώματα.
ε. Αναγέννηση ονομάζεται η περίοδος του Δυτικού πολιτισμού η οποία χαρακτηρίζεται ....

2 Εντοπίστε στο κείμενο 1 τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται ένας αναλυτικός ορισμός του Ήλιου. • Στη συνέχεια γράψτε ένα σύντομο και έναν πληρέστερο ορισμό της Σελήνης παρατηρώντας και το παραπάνω φωτογραφικό υλικό.

3 Για την έκθεση που θα διοργανώσετε (*Διαθεματική εργασία*) χρειάστηκε να φτιάξετε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο το οποίο στο τέλος θα περιέχει ένα σύντομο γλωσσάρι. Με τη συνεργασία ενός συμμαθητή ή συμμαθήτριας γράψτε στο γλωσσάρι τους ορισμούς των εννοιών: δορυφόρος, ταινία επιστημονικής φαντασίας, πολιτισμός, ατμόσφαιρα.

Β Η **επιχειρηματολογία** στα άλλα μαθήματα

Κείμενο 2 Ο κύκλος του νερού

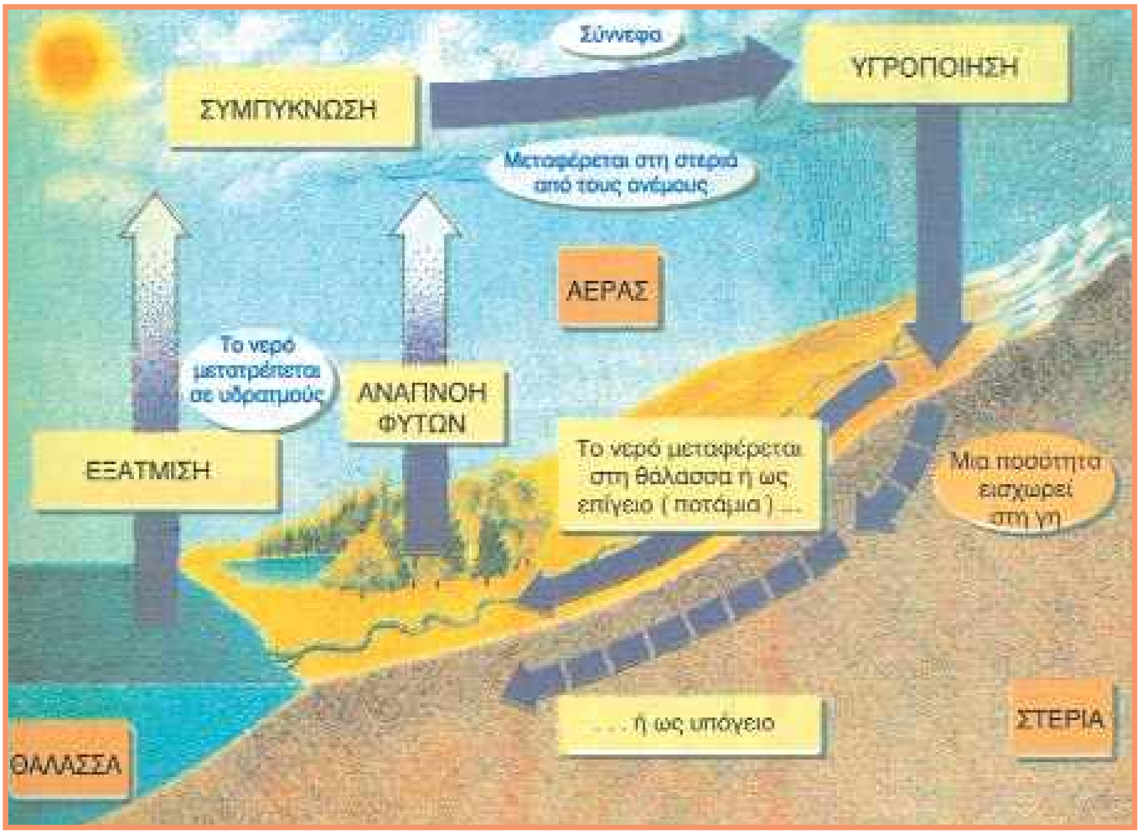

Γεωγραφία Α΄ Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 1997

Σε μια σχολική εκδήλωση η οποία διοργανώνεται στο πλαίσιο ενός προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, μιλήστε για τη σημασία του νερού στη ζωή μας και εξηγήστε τον κύκλο του νερού δείχνοντας ταυτόχρονα το κείμενο 2.

Κείμενο 3 [Η ηλιακή ενέργεια στη Γη]

Τι γίνεται η ηλιακή ενέργεια που φτάνει στη Γη; Η απάντηση είναι ότι «αποταμιεύεται» άμεσα στο φυσικό περιβάλλον μας. Ακόμα η ηλιακή ενέργεια είναι η αιτία για μια σειρά από φυσικές διαδικασίες, όπως είναι η δημιουργία των ανέμων και των κυμάτων, η εξάτμιση του νερού, η φωτοσύνθεση. Είναι επίσης η αιτία που διατηρείται σταθερή κατά μέσο όρο η θερμοκρασία του πλανήτη μας. Μέσα από αυτές τις διαδικασίες και ύστερα από πολλές ενεργειακές μετατροπές η ηλιακή ενέργεια εμφανίζεται πάλι εμμέσως, είτε ως ενέργεια κίνησης με τους ανέμους και τα ρέοντα νερά είτε ως ενέργεια αποθηκευμένη σε χημική μορφή στις τροφές, στο ξύλο, στα ορυκτά καύσιμα και αλλού.

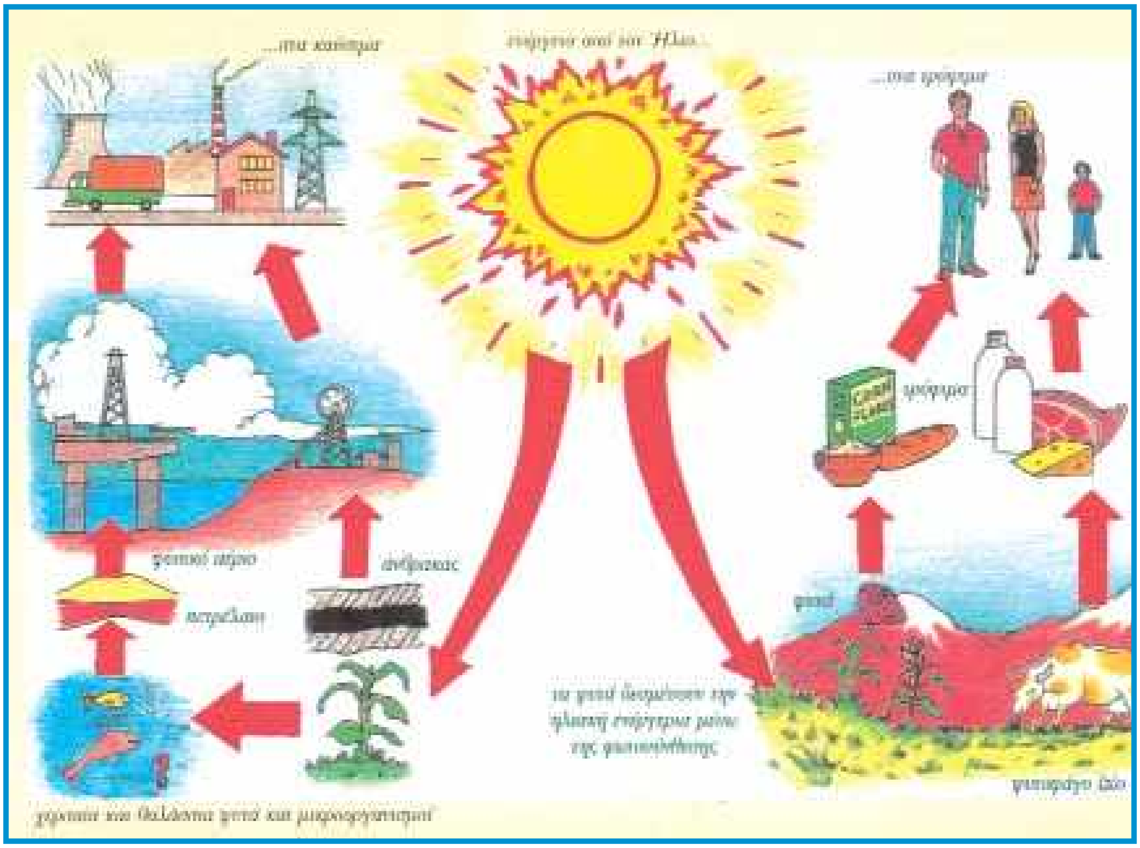

Φυσική Β΄ Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003

■ Με ποια επιχειρήματα θα απαντούσατε σε κάποιον ο οποίος ισχυρίζεται ότι η ηλιακή ενέργεια που φτάνει στη Γη χάνεται; • Στην απάντησή σας, η οποία πρέπει να έχει λογική οργάνωση, αξιοποιήστε το υλικό του κειμένου 3.

Γ Χρήση **λεξικών**

Κείμενο 4

ήλιος, ο [αρχ.], το γνωστό ουράνιο σώμα, κέντρο του πλανητικού συστήματος (και κάθε απλανής αστέρας που μπορεί να είναι κέντρο άλλου πλανητικού συστήματος), το φως, η θερμότητα ή η ακτινοβολία του ήλιου, το φυτό ηλίανθος. ΠΑΡΑΓΩΓΑ: **ηλιάζω** και **λιάζω**, εκθέτω στον ήλιο· ηλιακός, ή, ό, ο σχετικός με τον ήλιο· **ηλιακός, ο,** τόπος που ηλιάζουν τα σύκα, (κρεβ(β)αταριά· **ηλίαση, η,** πάθηση οφειλόμενη στην ηλιακή θερμότητα. ΣΥΝΘΕΤΑ: **ηλίανθος, ο,** φυτό της οικογένειας των συνθέτων, γνωστότερο είδος ο ήλιος ο ετήσιος, με το κίτρινο άνθος και τα ελαιοφόρα σπέρματα, ήλιος· **ηλιοβασίλεμα, το,** η δύση του ήλιου· **ηλιόβλητος, η, ο,** προσβαλλόμενος από τον ήλιο· **ηλιοβολία, η,** η ακτινοβολία του ήλιου· **ηλιογέννητη, η,** παιδί του ήλιου, κόρη πανέμορφη· **ηλιογράφος, ο,** όργανο για τη μέτρηση της ηλιοφάνειας· **ηλιοθεραπεία, η,** χρήση της ηλιακής ακτινοβολίας για θεραπευτικούς σκοπούς (ή και για μαύρισμα του σώματος)· **ηλιοκεντρικός, ή, ό,** ο δεχόμενος τον ήλιο ως κέντρο του κόσμου (π.χ. ηλιοκεντρική θεωρία των Αριστάρχου και Κοπερνίκου)· **ηλιόλουστος, η, ο,** αυτός που τον λούζει, τον χτυπά ευεργετικά ο ήλιος· **ηλιόλουτρο, το,** έκθεση του σώματος γυμνού στην επίδραση των ηλιακών ακτίνων για θεραπευτικούς σκοπούς· **ηλιοστάλαχτος, η,** αυτός που στάζει ήλιο, ολόφωτος· **ηλιοστάσιο, το,** καθένα από τα δύο σημεία της εκλειπτικής που έχουν τη μέγιστη απόσταση από τον ουράνιο ισημερινό (θερινό και χειμερινό ηλιοστάσιο)· **ηλιοτρόπιο, το,** φυτό ποώδες ή θαμνώδες, κοσμητικό, συχνά μελιγόνο των τροπικών κυρίως χωρών (στην Ελλάδα είναι γνωστό ως λιοτρόπι, λιοστρόφι, μελισσόχορτο), χρωστική ουσία εξαγόμενη από λειχήνες, όργανο γεωδαιτικό για σκοπεύσεις, ημιπολύτιμος λίθος· **ηλιοτροπισμός, ο,** η ιδιότητα των φυτών να στρέφονται προς τον ήλιο, φωτοτροπισμός· **ηλιοφάνεια, η,** το φαινόμενο να είναι ορατός και αισθητός ο ήλιος χωρίς να τον κρύβουν τα σύννεφα.

Από το *Λεξικό της Νεοελληνικής* του Παν. Χ. Δορμπαράκη, εκδ. Σπουδή, 1999

1 Το *Λεξικό της Νεοελληνικής* του Δορμπαράκη οργανώνει το λημματολόγιο (κατάλογο λέξεων) που περιλαμβάνει σε ετυμολογικές οικογένειες, βάζοντας μαζί με κάθε λέξη τα παράγωγά της, καθώς και τα σύνθετα με τη λέξη αυτή. Παίρνοντας ως αφετηρία το λήμμα *ήλιος*, αλλάξτε τη δομή του λεξικού, ώστε να το μετατρέψετε σε ένα αλφαβητικά οργανωμένο ερμηνευτικό λεξικό.

2 Συγκρίνετε το λήμμα *άστρο* στο *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* του Γ. Μπαμπινιώτη και στο *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη. • Διακρίνουν τις ίδιες σημασίες; • Πώς τις οργανώνουν;

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.